

Ad 2. c. 19.
Sed res, ut
lapis, non est
in anima, et
go species.

amorem, est mater omnium bonorum. Sed si loquamur de scientia, & amore, non, ut se inuicem includunt, sed ut à se inuicem distinguuntur, tunc quicquid sit de scientia, & amore quantum ad inferiora, siue quantum ad terrena, tamen quantum ad superiora, & potissime quantum ad diuina, longè amor præminet scientiæ. quia res sunt scitæ, ut sunt in sciente: sed sunt amata, ut sunt in seipsis. scientia facit scitum esse in sciente, vel per essentiam, vel per similitudinem, iuxta illud Philosophi in 3. de anima, oportet in anima esse vel res, vel earum species, sed amor facit amatum esse in amante, ut vult Dionysius. 4. de diuin. nomin. Cum ergo superiora nobiliori modo sint in seipsis, quàm in ipso sciente, amor superiorum, & potissimè diuinorum præminet scientiæ. Seraphin ergo sunt supra Cherubin.

Quod autem dicebatur de Thronis, quòd habent in ipsis Deum, & sunt propinqui Deo; Dicendum, quòd illud habere Deum in seipsis, & illa propinquitas circa Deum, excellentiori modo competit Cherubin, & Seraphin, quàm Thronis.

Pro Resolutione Dub. III.

Vide Resolutionē Articuli superioris. Adde verò: Ordinum distinctionem inchoatiuè esse à natura: Congruè ab excellentia maioris, & minoris gratiæ, ac gloriæ: Completiuè tandem ab officiorum sibi commissorum excellentia nasci.

Ad id, quod quærebatur de causa, & ratione istorum ordinum: Verum distinctio eorum sit a gratia, vel à natura; Dicendum, quòd ordines Angelorum sunt partes alicuius Hierarchiæ, vel alicuius Principatus: Hoc ergo modo loquimur de distinctione ordinum, sicut loquimur de distinctione graduum secundum aliquem Principatum. Omnis autem Principatus ordinatur ad aliquam actionem, & ad aliquem finem, secundum aliquas perfectiones, vel secundum aliqua dona. quælibet enim perfectio, siue sit naturalis, siue sit gratis data, siue gratum faciens, potest dici quoddam donum, quia nihil habemus secundum sententiam Apostoli, quod non acceperimus. Principatus ergo Angelorum, vel possunt accipi secundum actiones naturales, & secundum hunc finem, qui est tendere in Deum secundum facultates naturæ: & sic, ut communiter ponitur, in Angelis sunt ordines, & distinctiones, & gradus, secundum dona naturalia eis concessa, vel secundum naturas eis datas, quas si benè cognosceremus, & sciremus: sciremus ibi assignare gradus, & ordines; sicut scimus in istis inferioribus, vel in istis corporalibus, ubi possumus assignare multos gradus, secun-

A dum quemdā ordinem se habentes ad inuicem, sicut sunt elementa, admixta, mixta, vegetatiua, sensitiua, secundum locum motiua, & intellectiua, & ea, quæ sunt de quiuta essentia, sicut cælestia. Vocamus enim admixta, per quæ sunt impressiones in alto, sicut sunt nubes, & talia, quæ non sunt simpliciter mixta. Si ergo benè sciremus naturas angelicas, videremus multos gradus, & multos ordines ibi esse, secundum quos gradus, & ordines iuxta facultatem suæ naturæ ordinatè possent tendere in suas actiones, & in suum finem.

Alio modo possunt accipi ordines, & gradus in Angelis, prout tendunt in Deum tanquam in obiectum beatitudinis supernaturale, quod sit per gratiam gratum facientem, & potissime, prout huiusmodi gratia est consummata, & est idem cum gloriæ: & sic quia gratia non tollit naturam, oportet secundum utrunque esse huiusmodi ordines in Angelis. Possumus enim de huiusmodi Principatu loqui de Angelis quantum ad naturam, & gratiam, quod ait Philosophus. 2. Ethico. de Virtutibus in hominibus, quantum ad naturam, & consuetudinem. Quarit enim ipse ibidem: Vtrum virtutes insint nobis à natura, vel non: & ait, quòd neque natura, neque præter naturam sunt virtutes, sed innatum quidem nobis suscipere eas: perfici autem per assuetudinem. Virtutes ergo insunt nobis à natura quantum ad aptitudinem, vel quantum ad dispositionem, vel insunt nobis secundum naturam materialiter, & subiectiue, in quantum habemus naturam aptam, & dispositam ad suscipiendum virtutes, vel in quantum habemus naturam aptam, quæ potest subijci ipsis virtutibus, vel potest perfici per eas, sicut perficitur materia per suas perfectiones: Consummatiue tamen, & perfectiue sunt in nobis virtutes secundum sententiam Philosophi per assuetudinem. Sic possumus dicere in Angelis, quòd in eis sunt gradus, & ordines secundum æternam beatitudinem, siue secundum fruitionem æterni boni, quod sit per gratiam gratum facientem. quia non omnes æqualiter fruuntur: immo non sunt ibi duo, qui æqualiter fruuntur. Si ergo quæretur de huiusmodi gradibus: Vtrum sint à natura, vel à gratia, dicemus, quòd inchoatiue, & secundum aptitudinem, huiusmodi gradus sunt à natura. Nam eo ipso, quòd Angeli sunt imago, & signaculum similitudinis Dei, possunt esse capaces Dei, & ad hoc sunt naturaliter facti, ut fruuntur Deo: perfectio tamen, & complementum est eis per gratiam, quia natura illorum quantumconque sit nobilis, & alta, sibi derelicta, & non adiuta per gratiam, non posset in apertam visionem Dei, nec posset esse perfectè Beata. Illa ergo duo, quæ tangit Philosophus de natura, & assuetudine, possumus adaptare in Angelis quantum ad naturam, & gratiam. Possemus ibi & adaptare tertium, vide-

Corporum
ordo

Admixta
quæ.

cap. i. & spet
sim in 1019
libro.

1. c. 14.

videlicet secundum proportionem, & conatum, ut dicamus, q̄ huiusmodi & gradus beatitudinis, & fruitionis, sunt in Angelis secundum aptitudinem, & proportionē, & conatum a natura: secundum perfectionem, & consummationem a gratia. Dicimus autem secundum proportionem & conatum, quia qui meliora habuerunt naturalia maiori conatu ferebantur in gratiam, & sortiti sunt maiorem gratiam, quod in hominibus, nec de gratia, nec de virtutibus veritatem habet. Possunt enim esse duo virtuosī, & duo habentes gratiam; & tamen habens meliora naturalia minus habet de gratia, & nō habet ita perfectas virtutes, sicut alius, quia non tantum conatur ad habendum virtutes, & gratiam vnus, sicut alius.

Tertio modo possunt accipi gradus, & ordines in Angelis secundum officia eis commissā respectu gubernationis mundi, & salutis electorum. Omnes enim Angeli aliquid cooperantur ad huiusmodi gubernationem, & salutem, vel quia vident in Deo leges, & rationes huiusmodi gubernationis, & salutis eas alijs reuelantes: vel quia imperant, vel agunt ad huiusmodi gubernationem, & salutem. Hi autem tres modi accipiendi ordines, & gradus in Angelis secundum aliquem modum sibi inuicē correspondet, quia qui habent altiora officia respectu gubernationis mundi, hñt excellentiorem gloriam, & excellentiorem naturam. Sed licet omnibus his modis possint accipi gradus, & ordines in Angelis, & licet omnes isti modi aliquantulum sibi correspondent: Potissime tamen auctoritates Sāctorum, & verba superius tacta de huiusmodi ordinibus, referenda sunt ad officia gubernationis mundi: ut illa tria se habeant per ordinem, videlicet excellentior natura, quæ requiritur ad excellentiorem gloriam; & excellentior gloria, cui congruit commissio excellentioris officij, quæ officia commissā sunt quædam dona gratis collata Angelis.

Si ergo queratur de distinctione huiusmodi secundum diuersa officia gubernationis mundi, patet, q̄ inchoatiue, & secundum aptitudinem, quandam remotam, est talis distinctio secundum maiorem, & minorem excellentiā naturarū: sed secundum congruitatem, & idoneitatem proximam, est secundum maiorem, & minorem excellentiam beatitudinis, & gloriæ, & gratiæ gratum facientis; sed consummatiue est secundum excellentiam officiorum commissorum circa gubernationem mundi, quæ possunt dici quædam dona gratis collata Angelis. Nam cum in huiusmodi gubernatione intendatur salus, & beatitudo electorum; illi, qui excellentiorem beatitudinem habent, circa hoc excellentius officium sunt sortiti.

RESP. AD ARG. DV B. III.

Primum dicendum, q̄ illuminare, & illuminari licet competat Angelis consummatiue per gratiā; inchoatiue tamen secundum quādam aptitudinem competit eis per naturam, quia illi, qui habent excellentiora naturalia, habent ex hoc apti-

tudinem ad excellentiorem gratiam.

Aduertendū tamen, q̄ hæc aptitudo est solū materialis, non autem est illa, quæ quasi est eiusdem rationis cum forma: & quæ magis, & magis facta sufficienter habilitat, vel etiam necessitat rem ad suceptionem formæ. quia nunquam posset esse ita nobilis natura creata, quæ sibi derelicta, secundum se deberetur sibi gratia, quia tūc illa gratia non esset gratia, sed natura.

Aduertendum etiam, q̄ cum dicimus, q̄ excellentior natura dicit aptitudinē ad excellentiorem gloriam: & ambo hæc, excellentior natura, & gloria, habent congruitatem ad commissionem excellentioris officij, secundū quam excellentiam sit distinctio ordinum: non sic intelligendum est, q̄ quælibet excellentia naturæ, vel gloriæ, requirat commissionem excellentioris officij, nec, q̄ quælibet talis excellentia constituat alium, & alium ordinem in Angelis, quia tunc non essent nouem ordines tantū, sed essent tot ordines, quot essent Angeli. quia non sunt duo & Angeli æquales in naturalibus, & per consequens nec æquales in gloria: sed sicut videmus in istis sensibilibus, q̄ sensitiuum est quid nobilius, quā vegetatiuum: non tamen quælibet nobilitas super quodcunque vegetatiuum constituit rem in ordinem sensitiuorum, sed pōt esse vnū vegetatiuum nobilius alio. Sic non quælibet excellentia naturæ, vel gloriæ: ponit Angelum in alio ordine, vel constituit ipsum in executione alterius officij: sed in vno, & eodem ordine, & in executione vnus, & eiusdē officij est vnus Angelus nobilior alio in natura, & excellentior in gloria: ut in hoc officio, quod est imperare agēda, quod competit Dominationibus, sunt quidam Angeli excellentiores alijs.

Aduertendum etiam, quod licet nō quælibet excellentia naturæ, vel gloriæ constituat Angelū in alio ordine, vel in executione alterius officij: quælibet tamen huiusmodi excellentia, vel constituit Angelum in alio ordine, vel etiam in alia Hierarchia: vel si non sit tanta talis excellentia, q̄ constituit Angelum in alia Hierarchia, vel in alio ordine, saltem constituit ipsum in excellentiori executione officij secundum illum ordinē. Nam, & si omnibus Dominationibus competit hoc officium, quod est imperare, quæ sunt agenda ad gubernationem mundi: qui tamen sunt superiores in illo ordine, hoc eis iniunctum officiū excellentius exequuntur: sicut & si omnes Sacerdotes in ecclesiastica Hierarchia constituunt vnū ordinem: in executione tamen officij secundum illum ordinem, quidam sunt prudentiores, & excellentiores alijs.

Ad secundū dicendū, q̄ quilibet ordo est qd deiforme, non solū fm gratiam, sed et fm naturā. Nam consummatio deiformitatis per gratiam, præsupponit inchoationē deiformitatis fm imaginē, quod competit Angelis secundū naturam. Ad tertium dicendum, quod Magister in littera in diffiniendo ordinem Angelorum, vtranque conuenientiam tangit, videlicet in munere gratiæ, & in participatione naturalium datorum, Aegid. super ij. Sent. S f Ad

* Grad' beatitudinis in Angelis.

Angelorum gradus, & ordines ex officijs vnde sumantur.

Angelorum officia quædam.

* Angeli duo æquales esse non possunt in naturalibus, neq; in gloria. Idē in sequenti articulo.

Ad argumenta autem in contrarium dicendum, quod ad distinctionem ordinum requiritur distinctio naturæ: cōsummatur tamen distinctio in datione gratiæ, & potissime in commissione officiorum gubernationis mundi, quæ modo, quo diximus, quædam dona gratiæ dici possunt.

Q V Æ S T. III.

De Angelorum restauratione.

VLTIMO quæritur de tertio principali, videlicet de restauratione Angelorum fienda per homines: utrum homines assumantur ad ordines Angelorum, vel faciant per se decimum ordinem.

A R T I C. I.

*An Homines ad ordines Angelorum assumantur.**Conclusio est affirmatiua.*

D. Th. 1. p. q. 108. artic. 7. Et 2. scr. 2. senten. d. 9. art. 8.
D. Bon. d. 9. art. q. 5. Ric. d. 9. q. 7. Biel. d. 9. q. 1.
Dur. d. 9. q. 2. Tho. Arg. d. 9. q. 1. art. 2.
Bart. 1. Syb. Dec. e. 10. q. 1.

ET videtur, quod non. Nam cum nostra cognitio incipiat a sensu, nihil debemus iudicare, nisi secundum ea, quæ videmus in sensibilibus: sed quæ sunt in vno ordine sensibilibus, nunquam assumuntur ad alium ordinem, vt vegetabilia manentia talia non possunt esse sensibilia, homines ergo manentes homines, non poterunt assumi ad ordines Angelorum.

Præterea plus differt homo ab Angelo, quam Angelus ab Angelo. sed Angelus, qui est natura inferior alio, nunquam obtinebit illum gradum in gratia, quem habet Angelus superior. sed homines natura sunt inferiores omnibus Angelis, ergo nunquam æquabuntur in gratia alicui Angelo. facient ergo homines in gloria per se suum ordinem.

Præterea homo significatus est per decimam dragmam perditam, quod non esset, nisi faceret decimum ordinem.

Præterea: si competeret hominibus assumi ad ordines Angelorum, competeret eis exercere officia, secundum illos ordines, animæ ergo beatæ deputarentur ad custodiam hominum, vel ad faciendum miracula, vel ad alia officia commissa Angelis.

A I N C O N T R A R I V M est Grego. & habetur in littera, qui ait, homines assumendos esse in ordine Angelorum, quorum, vt ait, alij assumuntur in ordine superiorum: alij in ordine inferiorum.

Præterea Matth. 22. dicitur: Erunt homines in resurrectione, sicut Angeli in cælo.

Mat. 22.
Luc. 20.

Dub. I. Lateralis.

*An ordines Angelorum post iudicium sint remansuri.**Conclusio est affirmatiua.*

D. Tho. 1. p. q. 108. art. 7. D. Bonau. d. 9. q. 6. Alber. de Hierarch. q. 7. art. 32. Biel. d. 9. q. 1.
Brul. dist. 9. quæstio. 6.

VLTERIVS autem dubitatur de euacuatione huiusmodi ordinum. Et videtur, quod post diem iudicij non remanebunt huiusmodi ordines, quia super illo verbo 1. ad Corint. Deinde finis cum tradiderit regnum Deo, & Patri, cum euacuauerit omnem principatum, vult Glo. quod quandiu durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus, & Dæmones demonibus præsent. Post diem ergo iudicij omnia talia euacuabuntur.

1. Corin. 12.

C Præterea Apostolus specialem mentionem facit ibi de euacuatione ordinum, cum ait: Cum euacuauerit omnem Principatum, & Potestatem, & virtutem, quæ omnia, vt patuit, sunt nomina ordinum.

1. Corin. 15.

Præterea, cessante fine, cessant ea, quæ sunt ad finem: sed huiusmodi ordines Angelorum constituti sunt propter gubernationem mundi, & salutem electorum: Quando ergo iam salui facti erunt electi, tollentur omnia huiusmodi officia ordinata ad huiusmodi finem.

Præterea secundum Dio. 3. de diu. no. In hoc stat ordo. Hierarchiæ, quosdam quidem purgari, quosdam vero purgare: quosdam illuminari, quosdam vero illuminare. sed post diem iudicij vnus non illuminabit alium, ergo non remanebit ordo Hierarchiarum. sed si euacuabitur ordo Hierarchiarum, euacuabuntur ipsi ordines, qui sunt partes Hierarchiæ, ergo &c.

I N C O N T R A R I V M est, quia semper inter Angelos remanebit secundum sub, & supra distinctio naturæ, & gloriæ, quia semper aliqui habebunt excellentiorem naturam, & gloriam: aliqui autem minus excellentem, semper ergo erunt ibi gradus, quia semper aliqui erunt superiores, aliqui inferiores, & per consequens semper erunt ibi ordines.

Præterea, vt patebit, homines assumuntur ad ordines Angelorum, ergo &c.

Dub,

Dub. II. Lateralis.

*An inter Dæmones sint ordines.
Conclusio est affirmatiua.*

Aegid. d. 6. q. 2. art. 3. D. Th. 1. p. q. 109. art. 1. Et 2. sent. d. 6. artic. 4. Alex. de Ales 2. p. q. 37. Alber. de Dæm. quæstio. 10. artic. 17.

VTERIVS autem dubitatur de ordinibus quantum ad Dæmones. Vtrū inter eos sint ordines. Et videtur, quod non. quia ut dicitur. 19. de Ciui. Dei, ordo est parium, dispariumq; rerum, sua cuique loca tribuēs

dispositio. sed quacunque parte diffinitionis de-
pta, tollitur diffinitum. Cum ergo in diffinitione
ordinum ponantur paria, & disparia; si inter Dæ-
mones essent ordines, oporteret inter Dæmones
aliquos esse pares, aliquos dispares. sed nulli sunt
ibi pares, quia huiusmodi æqualitas non esset in
gratia, cum ea careant. ergo vel esset in natura, vel
in culpa, non in natura, quia cum quilibet con-
stituatur suam speciem, non sunt ibi duo Dæmo-
nes æquales in naturalibus, nec in culpa. quia si-
cut boni, qui habuerunt meliora naturalia,
maiori conatu ferebantur in gratiam, sic & mali
maiori conatu ferebantur in culpam, ergo &c.

Præterea si ordo est dispositio sua loca tribuēs
vnicuique. ergo ad vnum, & eundem locum nō
possunt pertinere diuersi ordines, sed in hoc aere
caliginoso vbi sunt Dæmones, per quos impugna-
mur, ponuntur esse Principes, & Potestates, iuxta
illud ad Ephesios: Non est nobis collucta-
tio &c. Omnia ergo talia numerata cum tri-
buantur vni loco, non constituent diuersos or-
dines.

Præterea Iob 10. dicitur de terra tenebrosa, si-
ue de infetno, quia ibi nullus ordo, ergo &c.

IN CONTRARIUM est quia inter bo-
nos Angelos sunt ordines ad hoc, q̄ magis ordi-
natē possint iuuare electos. & quia sicut boni
desiderant iuuare, sic mali desiderant impugna-
re. ergo & mali Angeli seipfos ordināt: vt fortius
impugnent.

Dub. III. Lateralis.

*An inter Dæmones sit prælatio. D
Conclusio est affirmatiua.*

Aegid. d. 6. q. 2. art. 3. D. Th. 1. p. q. 109. art. 2. Et q. 63.
art. 6. Itē 2. sent. scr. 2. d. 6. art. 4. Nic. de Nise tracta. 2.
p. 2. de Hierarchia q. 1. Dur d. 6. q. 3. Voril. d. 9. q. 2.

VTERIVS autem dubitatur de
prælatione Dæmonum. Et videtur,
q̄ inter eos non sit prælatio. Nam
ratio, quare inter Angelos est princi-
patus, & prælatio, & quare vnus præ-
est alij, quia vnus illuminat alium, purgat, & per-

Ascit, vt patet per Dio. de angelica Hierarchia: sed
ista inter Dæmones saluare non possumus, er-
go &c.

Præteredicitur Prouerb. Inter superbos sem-
per sunt iurgia, sed vbi sunt iurgia, non est obe-
dientia, ergo nec prælatio.

Præterea secundum Aug. 19. de Ciui. Dei Pri-
ma causa seruitutis peccatum est. Si ergo inter
Dæmones esset prælatio, vel seruitus, tunc vel qui
magis peccauerunt, præessent alijs, & tunc ex sua
culpa reportarent commodum, & excellentiam:
vel qui minus peccauerunt, præessent, & tunc ha-
bentes ignobiliora naturalia præferentur supe-
rioribus, quorum vtrunque est inconueniens.

B Præterea secundum Aug. 19. de Ciui. Dei vbi
de seruitute tractat ait: Humilitas p̄dest seruien-
tibus, sicut superbia nocet dominantibus. Si er-
go Dæmones sibi inuicem obedirent, cum hoc
sit humilitatis, tunc hoc eis proficeret, & me-
rerentur.

IN CONTRARIUM est, qđ dē Iob 41.
de Lucifero, quod ipse est Rex sup omnes filios
superbiæ. sed potissime filij superbiæ sunt Dæ-
mones, ergo &c.

Præterea 1. ad Corint. super illo verbo: Cum
euacuauerit, dicit Glo. q̄ cum durat mūdus, An-
geli Angelis, Dæmones Dæmonibus, & homines
hominibus præfunt.

Resolutio Artic. I.

*Homines non solum Virgines, aut perfecti, sed om-
nes ad omnes ordines assumentur.*

RESPONDEO dicendum ad quæ-
stionem primam, q̄ de hoc fuerunt
diuersi modi dicēdi. Quidam enim
considerantes naturam Angelorū,
& vidētes intellectum nostrum esse
quasi materiam primam in genere intelligibiliū,
& tenere infimum gradum in ordine substantia-
rum separatarum, dixerunt, q̄ nunquam homi-
nes assumentur ad ordines Angelorum, sed sem-
per erūt infra Angelos, vt videtur sentire Eustra-
tius Cōmen. Græcus super 6. Ethic

Sed hoc repugnat dictis Euangelij dicentis,
q̄ homines erunt sicut Angeli Dei in celis: & di-
ctis Sanctorum, quia vt Greg. ait, & habetur in
littera: Hoīes assumentur ad ordines Angelorū,
quorum alij assumentur in ordine superiorum,
qui scilicet magis ardent charitate, alij in ordine
inferiorum. qui scilicet minus perfecti sunt, est
etiam hæc positio contra veritatem. Vult enim
q̄ nullus in tantum possit esse perfectus, q̄ attin-
gere possit ad æqualitatem Angelorum, cum de
Beata Virgine canter Ecclesia, q̄ nō solū ad æqua-
litatem Angelorum, sed super eorum choros sit
exaltata.

Ideo dixerunt alij, quod homines assumentur
ad ordines Angelorum, vt Sācti communiter te-
nent: tamen, vt aiunt, ad hoc, vt saluetur dictum
Euangelij de 10. dragma, oportet aliquos ad nul-
los ordines Angelorū assumi, sed cōstituere de-
Aegid. super ij. Sent. Si 2 cimum

Prouerb.
Cap. 10.

Tomo 9.
Cap. 15.

Tomo 9.
Cap. 15.

Iob 41.

1. Corina

Eustratiop̄
nio.

Matt. 22.
Luc 29.

Tomo 5.
Cap. 11.

Ordo quid.

Iph. vit.

Vide supra
d. 6.

cimum ordinem secundum, quod figurati sunt homines per decimam dragmam.

Circa quod est triplex modus dicendi. Nam quidam dixerunt, quod quia Angelis est cognata virginitas, soli Virgines assumuntur ad ordinem Angelorum: reliqui vero decimum facient ordinem infra Angelos, sed istud stare non potest, ut communiter improbat, quia Petrus, & Magdalena, qui non fuerunt Virgines, essent sub alijs, & minoris meriti.

Propter quod dixerunt alij, quod soli perfecti assumuntur ad huiusmodi ordines. Sed nec istud stare potest, quia cum pauci sint perfecti respectu imperfectorum, valde pauci essent, qui assumerentur ad huiusmodi ordines. Cum ergo Euangelium de hominibus electis absolute dicat, quod erunt sicut Angeli Dei in celis: & cum Sancti communiter ponant homines electos sic assumendos esse, propter valde paucos assumendos Scriptura sacra, & Sancti hoc non sic absolute protulissent.

Propter hoc est tertius dicendi modus, innitens illi fundamento, quod aliqui homines facient 10. ordinem iuxta parabolam 10. dragmarum. dicunt tamen, quod sicut valde pauci sunt illi, qui sunt, vel erunt supra omnes ordines Angelorum, sicut Beata Virgo: vel aliqui valde excellentes, sicut valde pauci erunt illi, qui erunt infra omnes ordines, & illi constituent decimum ordinem.

Sed isti volendo saluare parabolam de decima dragma, destruunt illam parabolam. Nam si sunt aliqui valde pauci infra ordines omnes, & alij valde pauci supra omnes, sicut illi infra omnes constituent decimum ordinem ita & illi supra constituent undecimum. Saluant ergo parabolam de undecima dragma, quæ non est in Euangelio posita, non de decima.

Sciendum est ergo, quod vnus capituli est vnus corpus, Cum ergo Christus sit caput Angelorum, & hominum, ideo tam homines, quam Angeli non facient nisi vnā societatem, & vnum corpus. Vnde Apostolus ad Coloss. 2. ait quod Christus est caput omnis Principatus, & Potestatis, vbi Glossa ait, quod Christus est caput non solum hominum, sed etiam principatus, & potestatis angelicæ, id est Angelorum. Consuetudo est enim Scripturæ sacræ, quod quando loquitur de ordinibus Angelorum, causa breuitatis nominat ordines aliquos intelligens per illos omnes ordines. Omnium enim hominum, & omnium Angelorum, Christus est caput, ideo omnes homines, & omnes Angeli vnā societatem constituunt, ideo Aug. 12. de Ciuitate Dei, circa principium ait, quod hominum, & Angelorum non societates quatuor erunt, sed potius duæ ciuitates, vel societates: vna in bonis: altera in malis, non solum Angelis, sed etiam hominibus constitutæ. Duæ ergo erunt ibi ciuitates, & societates constitutæ, secundum Augustinum, vna ex Angelis, & hominibus bonis: alia ex malis, non ergo homines facient per se aliquem ordinem, sed commixti Angelis, & vnā societatem facientes, cum eis assumantur ad eorum ordines;

aliqui ad superiores, aliqui ad inferiores, ut magis, vel minus ardebunt charitate,

Propter argumenta tamen sciendum, quod, ut supra tetigimus ordines, Angelorum tripliciter sumi possunt, vel secundum dona naturalia, vel secundum gratiam gratum facientem, & secundum gloriam: vel secundum officia eis commissa, quod tria licet in bonis Angelis sese concomitentur, quia habentes meliora naturalia, sortiti sunt excellentiorem gratiam, & gloriam, & non sunt commissa excellentiora officia nisi habentibus vtrunque: in hominibus tamen non sic est, nec quantum ad naturalia respectu gratiæ, & gloriæ: nec quantum ad officia respectu virtutisque. Nam si volumus loqui de natura speciei, secundum, quod excellentiora in specie habent excellentiorem naturam, vel excellentiora naturalia:

sic cum omnes homines sint eiusdem speciei, inter eos talis excellentia esse non potest. Si vero de excellentia naturalium loquamur, quantum ad naturam indiuidui, sic non semper habentes excellentiora naturalia excellentiori modo conantur, nec excellentiorem adipiscuntur gratiam, vel gloriam, ut non semper in hominibus sese concomitentur excellentiora naturalia, & excellentior gratia, vel gloria: nec secundum hæc duo in hominibus, vel in animabus hominum sumuntur illa officia, secundum quæ accipiuntur ordines Angelorum, quia nunc animabus beatis non committuntur illa officia, quod custodiant homines, vel quod faciant illa officia, quæ nunc faciunt Angeli, nec post diem iudicii, resumptis corporibus, habebunt homines talia officia, quia post illum diem nec ipsa officia remanebunt. Solum ergo ratione gratiæ consumata, seu ratione gloriæ, dicentur homines assumi ad ordines Angelorum. Nam illi, quibus Deus conferet tantam gloriam, quantum habet Seraphin, dicentur assumi ad illum ordinem: & qui quantum Cherubin, ad illum ordinem, & sic de sequentibus alijs ordinibus, ut semper sint homines Angelis sociati, & non nisi nouem ordines constituent, ut similitudo Trinitatis in eis refulgeat distinctis per tres ternarios, non nisi nouem ordines statuentibus. Et quod dicitur de decima dragma ammissa, ut propter hoc arguatur decimus ordo hominum, pari ratione quia Luca 15. vbi homo figuratur per centesimam ouem perditam, sicut & per decimam dragmam arguunt oppositores, quod ex hominibus fiet centesimus ordo. Volunt ergo sic ponentes sibi quidam difficultates, ut quid sibi vult parabola de decima dragma, & centesima oue: & etiam quia aliqui erunt exaltati super omnes Angelorum choros, probabile est, quod & aliqui erunt infra omnes, quomodo ergo poterunt omnes ad nouem ordines pertinere? videtur ergo, quod facient 10. ordines.

Sciendum itaque, quod exempla ponimus: ut sentiat, qui discit: & parabolæ nobis proponunt, ut instruiamur per illas, tamen non propter hoc iuxta dictum Dio, Mystica Theologia est argumentatiua, & iux-

Mat. 22.
Luc. 20.

Luc. 15.

Coloss. 2.

Declaratio
dictorum.

Tomo 5.

Luc. 15.

*Arist. 1. 2. 2.
Hinc Zima-
ra monet
Alexandrum
dicentē, ani-
mam ratio-
nale in mor-
talem, cui
opus est Ari-
stotele me-
taphoricē
interpretari.
cū Arist. di-
cat intelle-
ctum in in-
tellectum, simpli-
& seors. sed
limitat sen-
tentia, nisi
addit magna
indigētia ex
Alex. & The-
mistio in li.
de nem. &
reminiscen-
tia.*

*Tomo 3.
Cap. 28.*

Gal.

Apoc. 22.

*Homo per
euem centē
simi cur fi-
gurat.*

ta dictum Philosophi in 2. Poste, non contingit in metaphoris disputare, ut si mysticē, & metaphoricē, Deus dicitur Sol: non poterimus argue- re, si Sol est rotundus, quod Deus est rotundus, sufficit, quod aliqua similitudo sit inter Deū, & Solem, & si homo respectu Angelorum figu- ratus est per decimam dragmam, vel per cen- tesimam ouem, non propter hoc poterimus ar- guere, q̄ electi constituent decimum, vel centesi- mum ordinē, sed sufficit aliquā similitudinē esse inter hoīes, & Angelos q̄tū ad numerū decimū, & centesimū. considerari enim possunt homines, vel quantum ad supposita, vel quantum ad spe- ciem. Primo modo possunt assimilari numero decimo. Secundo modo centesimo. Nam ex ele- ctis reparabitur ruina Angelorum, de quibus di- citur tot cecidisse, quod quasi sunt decimus or- do: non, q̄ si stetit decimum ordinem, fecis- sent, quia si omnes stetissent, non propter hoc fuissent, nisi nouem ordines. sed quia de omni- bus ordinibus dicuntur aliqui cecidisse, & tanta multitudo de his cecidit, quanta est quasi in vno nouem ordinum. Sicut ergo si Angeli cadentes stetissent, ad quemlibet ordinē aliqui de his per- tinerent, nec propter hoc cōstituissent decimum ordinem, sed dicti sunt decimus ordo ratione multitudinis cadentis, quasi vni nouem ordi- num, sic & homines electi restaurantes ruinam illam, non faciunt decimum ordinem, sed ad om- nes ordines aliqui ex eis assumuntur: dicuntur ta- men electi decimus ordo, quia restaurabunt rui- nam Angelorum malorum, qui modo, quo di- ctum est, ordo decimus nuncupatur. Quot au- rem saluabuntur de hominibus: Vtrum quot ceci- derint, vel quod remanserint, August. in Enchy- ridion aliquid asserit, & aliquid sub dubio relin- quit. Nam quod non pauciores saluabuntur ho- mines, quā ceciderint Angeli simpliciter asse- rit. sed quod non plures sub forte, & sub dubio tangit dicens, quod super Hierusalem ma- ter nostra ciuitas Dei, nulla ciuium suorum nu- morositate fraudabitur, id est non pauciores sal- uabuntur, quā ceciderint. Et subdit, quod nec vberiore etiam copia fortasse regnabit, quasi di- cat, quod forte sub dubio est ponendum. Vtrum plures saluabuntur homines, quā ceciderint Angeli, Gregorius tamen, & habetur in littera, simpliciter ponitur, quod plures saluabuntur ho- mines, quā ceciderint Angeli asserens, q̄ tot saluabuntur homines, quot remanserunt Ange- li, qui vt communiter ponitur, sunt multo plu- res, quā ceciderint; cum dicatur quasi pars de- cima cecidisse. Quidquid tamen sit de numero saluandorum, quantum tamen ad supposita, figu- rati sunt homines per decimam dragmam, quia electi ex eis restaurabunt ruinam Angelicam, de quibus dicitur quasi pars decima cecidisse. sed quantum ad speciem figurati sunt per ouem cen- tesimam, quia omnes electi, qui associabuntur Angelis remanentibus, & restaurabunt ruinam cadentium, non pertinebunt nisi ad vnam, & ean- dem speciem. Angeli tamen, siue cadentes, siue

A remanentes, siue vtrique, cum quilibet consti- tuat suam speciem, multo plures species consti- tuunt. Ideo ad hoc designandum dicti sunt ho- mines: vna, & Angeli nonaginta nouē, nō, quin longe plures sint species Angelorum, quā 39. non solum remanentium, sed etiam cadentium. sed cum sit Mysticus, & Metaphoricus numerus, sufficit secundum aliquam similitudinem, hoc esse dictum: vt sicut ille numerus valde excedit vnitatem, sic numerus specierum Angelorum, quæ sint tot, quot sunt Angeli, valde excedunt homines, qui non nisi ad vnam speciem per- tinent.

Quod autem dicebatur, quia sicut aliqui ex hominibus exaltabuntur supra omnes choros Angelorum, quod de Domina nostra Beata Vir- gine nullus dēt aliquā dubitare, q̄ sic aliq̄ erunt infra omnes ordines, vt ex hoc velint ar- guere non omnes homines ad nouem ordines pertinere, nullam difficultatem habet, quod di- citur. Nam si, excepto homine, non est dare nisi tres gradus in rebus animatis: vegetatiuum, sen- sitiuum, & secundum locum motiuum, dato, q̄ fieret aliquod animatum infra omnia animata, quæ nunc sunt; nunquid illud animatum non pertineret nec ad vegetatiuum, nec ad sensi- tiuum, nec ad s̄m locū motiuum. Ridiculū esset hoc ponere. constat enim, quod illud animatum vegetatiuum esset, sed teneret infimum locum inter ea. Nam inter ipsa vegetatiua, sunt multi gradus, sic, & si fieret aliquod animatum infra hominem, & supra omnia alia animata, illud ad secundum locum motiuum pertineret, sed tene- ret altiore locum inter ea. quod non est incon- ueniens, cum & ibi sit dare multos gradus: sic & in proposito, de Christo quidem non loqui- mur, quia ipse est, & in æternum erit caput om- ninum Beatorum tam hominum, quā Angelorum: omnes autem alij erunt membra eius, & pertinebunt ad aliquem ordinem. Virgo ergo Beata super omnes Angelorum choros est exalta- ta, & iuxta dictum Ansel. in de conceptu Virgī- nali, niter ea puritate, quā maior sub Deo nequit intelligi. nec sequitur propter hoc, quod nō per- tineat ad aliquem ordinem. Est enim in ordine ipsorum Seraphin, quia tota est a charitate incen- sa, vt ex hoc Seraphin, id est amore incensa dici possit. Tamen in huiusmodi incendio charitatis tenet omnino supremum locum, vt nulla pūta creatura ei æquetur, nec de cetero debeat sibi æquari, quia nec similem visa est, nec habere fe- quentē. sic & si aliqui nō tanti meriti, sicut sunt Angeli infimi, beatificabuntur, ad aliquem ordi- nem pertinebunt. quia erunt in ordine infimo Angelorum, sed tenebunt infimum gradum in illo ordine, quia & in illo, & in quolibet Ange- lorum ordine, sunt multi gradus. Nam in quoli- bet Angelorū ordine poterūt esse aliqui electi, q̄ erūt super oēs illius ordinis: & aliqui erunt in- fra omnes. Non enim hoc rationi repugnat, quin possit sic esse: Vtrum autē sic erit, vel quali- ter erit, ille nouit, qui omnia nouit. Diximus Aegid. super ij. Sent. Si 3 autem

*Virgo quō
sup choros
Angelorum
sit exaltata.*

Maria Vir-
go est Ser-
aphim.

autem de gloriosa Virgine Maria, & Seraphim di-
ci potest, quia est nimio ardore charitatis incen-
sa, ut & tota charitate ardeat. Si quis autem in ho-
norem eius ad nullum ordinem eam pertinere
dicat, quidquid potest in honorem eius dici, est
cum omni reuerentia acceptandum: non tamen
propter hoc fatendum est, eam non esse mem-
brum Christi, ut & hoc modo ad illā sanctam,
& vnam ciuitatem pertineat, cuius est vnum ca-
put Christus, singuli autem alter alterius mem-
bra, iuxta sententiam Pauli ad Romanos.

Rom. 12.

R E S P. A D A R G. A R T. I.

Homines
angelis quō
erunt quā-
litatē.

Primum dicendum, quod homines
assumentur ad ordines Angelorum
& erunt æquales Angelis, quantum
ad gratiam, non quantum ad natu-
ram. Nūquam enim natura hominis æquabitur
naturæ angelicæ, sed semper tenebit infimū gra-
dum in ordine substantiarum separatatum. Cū
ergo arguitur, quod vegetabilia manentia vegetabi-
lia non sient sensibilia, non arguitur de æquatio-
ne per gratiam, sed per naturam. Res enim infe-
rior manens talis siue manens in eadem specie,
non potest æquari superiori, quantum ad natu-
ram, potest autem quantum ad gratiam.

Ad secundū dicendum, quod Angelis collata fuit
gratia secundum excellentiam naturæ, ideo secū-
dum modum collationis gratiæ factæ Angelis,
non posset Angelus inferior æquari superiori
Angelo in gratia, nisi æquaretur & in natura.
hoc autem non est in hominibus, ubi cum æqua-
litate naturæ stat inæqualitas gratiæ.

Ad tertium patet solutio per iam dicta, quia
ut patuit, potest homo significari per decimam
dragmam, & per centesimam ouem, nec tamen
propter hoc in illa celesti patria facient homi-
nes decimum ordinem, nec centesimum, sed erit
vna societas Angelorum, & hominum diuisa in
nouem ordines, ex Angelis, & hominibus con-
stitutos.

Ad quartum dicendum, quod officia illa cō-
missa Angelis non solum innuntantur gratiæ,
sed etiam naturæ. Nam naturale est, ceteris pari-
bus, quod natura superior præsit inferiori: & quia
homines non æquabuntur Angelis, quantum ad
naturam, ideo animabus sanctis, & beatificatis, &
assumptis ad ordines Angelorum non commu-
nicantur Angelorum officia quantum ad guber-
nationem vniuersi, vel quantum ad salutem ele-
ctorum: ut quod custodiant homines, vel quod
aliqua annunciet illis, & quod illuminent eos,
sed de Dei dispensatione speciali nihil prohibet
taliam fieri per animas Sanctorum, sicut ad beatam

Agatham, ut dicit Aug. in lib. de cura agen-
da pro mortuis, & ut inuenimus in
legendis Sanctorum, quod bea-
tus Petrus missus fuit ad
beatam Aga-
tham.

Resolutio Dub. I.

Ordines Angelorum post iudicii diem quantum ad
naturam, gratiam, & gloriæ excellentiam remane-
bunt, sed quantum ad officia cessabunt.

Id autem, quod quærebatur: Vtrum
post diē iudicii remanebunt ordines
Angelorum; Dicendum, quod, ut supra
patuit, Angelorum ordines tripliciter
sumi possunt. Primo ex differentia naturæ, quia
secundum, quod aliqui habent excellentiora natu-
ralia, sic constituunt excellentiorem ordinem.
Secundo ex excellentia gratiæ, vel gloriæ, quia
prout aliqui habent excellentiorem gratiam, vel
gloriam, sic pertinent ad excellentiorem ordinem.
Tertia ex differentia commissorum officiorum,
quantum ad gubernationem mundi, & salutem
electorum. quia, ut patuit, quantum ad hoc quili-
bet ordo habet suum officium proprium.

Aduertendum tamen, quod ista triplex acceptio
ordinum, secundum naturam, secundum gratiā,
vel gloriam, & secundum commissā officia ha-
bet magnam latitudinem secundum quancunq;
acceptiōem. Nam sicut sanitas habet magnam
latitudinem, quia non secundum quencunq;
recessum a sanitate dicitur homo infirmus: sed
tunc infirmus dicitur, quando tantus est a sanita-
te recessus, quod non potest facere opera sani: sic nō
quolibet excellentia secundum commissum offi-
cium, nec quolibet excellentia naturæ, & gratiæ,
siue gloriæ, ut hic de ordinibus loquimur, fa-
cit alium, & alium ordinem. quia secundum
hunc modum, quot erunt Angeli, tot erunt ordi-
nes. Non enim sunt duo Angeli, qui omnino
æqualiter se habeant, nec quantum ad commis-
sum officium, nec quantum ad naturam, nec etiā
quantum ad gratiam, siue ad gloriam. quoniā,
& si multis Angelis competit idem officium, sem-
per, qui sunt excellentiores in natura, illud offi-
cium excellentius exequentur. Non ergo quāli-
bet excellentia officij facit alium ordinem. sed
quando est tanta excellentia, quod non solum excel-
lentiore modo exequitur idem officium, sed etiā
habet officium aliud excellentius sibi commissum,
dicitur pertinere ad alium ordinem. sic etiā quan-
do tanta est excellētia naturæ, vel gratiæ, siue glo-
riæ, quod dignum vel congruum est, ut sibi aliquid
excellentius officium committatur, dicitur ille
Angelus ad alium ordinem pertinere.

Cum ergo quæritur: Vtrum post diem iudicii
remanebit distinctio ordinum; si quæritur de
huiusmodi distinctione, quantum ad excellentiā
naturæ, patet, quod sic. quia semper excellentiores
in natura remanebunt in illa excellentia natu-
rali, in qua prius erant. Sic etiam, si quærarur quan-
tum ad excellentiam gratiæ, & gloriæ, semper re-
manebunt in huiusmodi excellētia, in qua sunt mo-
do. Sed si quærarur quātum ad commissā officia,
cū huiusmodi officia sumantur quantum ad guber-
nationem

Angeli duo
æquales nō
sunt idē su-
periori att.
sub finem.

nationem mundi, & ad salutem electorum, quæ ordinantur ad aliud, quia gubernatio mundi ordinatur ad salutem electorum, quoniam post diem iudicii non supererunt aliqui ulterius saluandi. Ideo non exequentur Angeli ulterius huiusmodi officia, & quantum ad hoc cessabunt, & euacuabuntur ordines Angelorum, ut prima ad Corinth. dicitur: Deinde finis cum tradiderit regnum Deo, & Patri, cum euacuauerit omnem principatum, &c. Cum ergo Christus tradet regnum Deo, & Patri, i. perducet fideles, ut fruantur Deo Patre, tunc erit finis: tunc cessabunt ordines Angelorum, tunc euacuabuntur principatus, potestates, & virtutes, i. Angelorum ordines, non quantum ad quæcunque, sed quantum ad commissa officia.

Cor. I. c. 15.

Aduertendum autem, quod officia Angelorum, quantum ad gubernationem mundi, & salutem electorum: consistunt in illuminatione, purgatione, & perfectione: prout superiores illuminant inferiores, & purgant, & perficiunt eos, dādo eis cognitionem, & scientiam de agendis, quantum ad gubernationem mundi, & electorum salutem: huiusmodi ergo illuminatio potest considerari quadrupliciter, vel quantum ad factionem nouorum, vel quantum ad conseruationem factorum, vel quantum ad finem, vel quantum ad cognitionem, & scientiam Beatorum. Si ergo considerentur officia Angelorum, vel illuminationes illæ, in quibus fundantur huiusmodi officia quantum ad factionem nouorum, patens est, quod non remanebunt, quia de cætero non fiet aliqua noua illuminatio de salute electorum, vel de gubernatione mundi secundum talem salutem, quia tunc finem habebit illud negotium. omnes, n. saluandi erunt saluati. Sed si considerentur illa officia, vel huiusmodi illuminationes, quantum ad conseruationem factorum: dicunt aliqui, quod semper remanebunt talia officia, & semper superiores Angeli, quantum ad hoc habebunt actiones, & operationes suas in inferiores: non, quod nouas illuminationes in eos faciant, sed quia illuminationes factas conseruabunt. Imaginantur enim sic esse in angelis de illuminationibus, quantum ad cognitionem alicuius rei, sicut est in nobis de causis, & de medijs quantum ad cognitionem alicuius conclusionis. Si enim in cognoscendo conclusionem aliquā, requiruntur plures causæ, vel plura media: cognitis illis causis, vel illis medijs, quoniam illius sunt causæ, & quod non contingit aliter se habere, statim scimus conclusionem illam. sed si post notitiam illius conclusionis, obliuisceremur aliquam illarum causarum, vel aliquod illorum mediorum: perderemus notitiam conclusionis illius: causæ ergo, & media requiruntur non solum ad conclusionem causandam, sed etiam ad cognitionem causatam cōseruandam. Sic aiunt, & in proposito actiones Angelorum superiorum in inferiores requiruntur: non solum ad illuminationes nouas faciendas, sed etiam ad factas conseruandas.

Angelorum officia post diem iudicii quo euacuabuntur.

Post. 1.

Sed isti imaginantur, quod vnus Angelus il-

luminet alium directè agendo in ipsum, quo posito, vnus alteri illaberetur, cum substantia spiritalis, vbi operatur, ibi sit, attamen, ut supra dicebatur, vnus Angelus illuminat alium sibi veritatem aliquam proponendo, & ex hoc intellectum eius vniendo, & determinando, & per consequens confortando, cuius intellectus determinatus, & confortatus incipit illam veritatem videre in Deo, quam prius non videbat. Ideo per Dio. supra probabamus, quod in angelis illuminatio, purgatio, & perfectio est diuina: scientiæ acceptio, quia per huiusmodi illuminationes incipiunt scire in Deo, quæ prius nesciebant. Mediū ergo, & causa principalis cognoscendi tales veritates, est ipse Deus, in quo Angelus illas videt, & cognoscit: immo postquam per propositionem alicuius veritatis ab Angelo superiori incipit inferior videre, & cognoscere in Deo veritatem aliquam: non magis cognoscit eā in Deo, & in ipsa propositione Angelus, quam in Deo solum: propter quod si ad nihilaretur Angelus superior, vel si omnino cessaret à proponendo huiusmodi veritatē: nihil subtraheretur ab Angelo inferiori de cognitione veritatis illius: ergo nec in factione nouorum, nec in conseruatione factorum remanebunt illa officia, & illæ illuminationes Angelorum, de quibus locuti sumus. Multæ, n. sunt causæ fiendi, quæ non sunt causæ conseruandi, ut si gladius est causa vulneris, amoto gladio, non est sanatum vulnus. Si ergo operationes superiorum sunt causæ illuminationis inferiorum: amotis huius operationibus, non oportet, quod tollantur illuminationes illæ, vel cognitiones illæ, quas ex hoc habent in Deo, cum Deus sit quid immutabile.

Angelus si directè agere in aliū, illaberetur ei.

Tertio modo possunt considerari huiusmodi illuminationes, non quantum ad factionem nouorum, nec quantum ad conseruationem factorum, sed quantum ad finem adeptum, & sic certum est, quod remanebunt huiusmodi illuminationes, & officia. Vnde, & communiter exempli ponitur, quod sic remanebunt officia huiusmodi ordinum Angelorum post omnium electorum salutem, sicut remanent officia militarium ordinum post finem belli, quia non remanent quantum ad pugnam, quia non ulterius exercent illa officia, quantum ad pugnam: sed remanent quantum ad triumphum: prout huiusmodi milites sic operati sunt ad huiusmodi triumphum, & illi alij sic etiam operati fuerunt: vel, ut clarius loquamur, post pugnam officia militarium ordinum non remanent in se, sed remanent in suo effectu, & in suo fine. Sic & officia Angelorum post diem iudicii non remanebunt in se, sed remanebunt quantum ad suum effectum, vel quantum ad suum finem, quia remanebunt quantum ad salutem electorum, ad quā Angeli cooperati sunt per huiusmodi officia.

Exemplum probans officia Angelorum remanere post iudicium.

Quarto modo loqui possumus de huiusmodi officijs, vel de cessatione eorum, quantum ad cognitionem, & notitiam Beatorum, & sic omnia huiusmodi officia post diem iudicii non cessabunt: immo stabunt, & remanebunt. Nam sicut dicimus

dicimus de re corrupta, quòd potest remanere in memoria hominum; sic possumus dicere de huiusmodi officijs, quòd remanebunt in scientia, & in notitia Beatorum, quia omnes beati tam homines, quàm Angeli clarè cognoscent, & clarè scient, qui nā Angeli, & ad quod officium deputati fuerint.

Aduertendum insuper, quòd licet ordines Angelorum possint accipi quolibet illorum triū modorum: potissimè tamen accipiuntur secundum commissā officia; loquendo de huiusmodi ordinibus, secundum quòd locuti sunt Sancti, & potissimè Dio, sed si accipiantur tales ordines, secundum excellentiam naturæ, vel secundum excellentiam gratiæ, siue gloriæ: hoc erit per cōparationem ad commissā officia; prout aliqui habēt talem naturam, & sic sunt perfecti in gratia, quod idoneum, & congruum est, quòd eis committatur tale officium, & alij, quòd tale, & sic de reliquis. Dicere ergo, quòd remanebunt ordines Angelorum quantum ad excellentiam naturæ, & gratiæ, & gloriæ: est dicere, q̄ remanebūt huiusmodi ordines prout de eis locuti sunt Sancti, quantum ad quandam idoneitatem, quia remanebunt angeli in illa excellentia naturæ, & gloriæ, quatenus idonei essent ad talia officia exequenda: igitur secundum hunc modū Angelorū ordines, vel eorū officia, & illuminationes possunt intelligi remanere. s. modis, de quibus. s. modis non remanebunt dupliciter; remanebunt quidem tripliciter. Non remanebunt autē quantum ad factionem nouorum, quòd de cetero de salute electorum superiores Angeli illuminer inferiores, nec quantum ad conseruationem factorum, q̄ per operationes superiorum conseruentur inferiores in illuminationibus iā factis; sed conseruabuntur in talibus illuminationibus inferiores per notitiam, quam habent in Deo: non, q̄ ad illas illuminationes conseruadas post diem iudicij, aliquid cooperentur superiores angeli, vt patuit per rationem iam factā. His itaque duobus modis talia non remanebunt, sed remanebunt tribus alijs modis, videlicet quantū ad idoneitatem, propter excellentiam naturæ, & gratiæ, siue gloriæ; & quantum ad finem adeptum, & etiam quantum ad cognitionem, & notitiam Beatorum.

Aduertendum etiam, quòd quia potissimè sumendi sunt huiusmodi ordines quantum ad officia commissā: ideo si aliqui ordines denominantur ab aliqua excellentia naturæ, & gratiæ, siue gloriæ, sicut Seraphin à charitate, quæ semper cōnexa est gratiæ; Cherubin à plenā, & clara cognitione Dei, quæ non potest esse sine gratia cōsummata. Throni ab inhabitatione Dei, quod etiam sine gratia esse non potest: omnia talia prout cōstituunt ordines Angelorum: referenda sunt ad commissā officia; prout secundum ea cooperantur ad gubernationem mundi, & salutem electorum, vt Throni dicti sunt ab inhabitatione Dei; prout in eis sic habitat Deus, q̄ eis reuelantur secreta Dei, secundum quam reuelationem com-

A missum est eis istud officium, quòd de illis secretis illuminent inferiores, prout ad salutem electorum spectat. Cherubin verò dicti sunt à plenitudine scientiæ, quia eis propter talem plenitudinem, de salute electorum non solum secreta, sed etiam secretiora reuelantur: propter quòd commissum est eis istud officium, quòd de illis secretioribus inferiores illuminent. Seraphin verò dicti ab ardore charitatis, quia sic sunt dilecti, & intimi Deo, quòd etiam secretissima reuelantur eis, quibus commissum est hoc officium, q̄ pro salute electorum de illis secretissimis inferioribus doceant.

Aduertendum etiam, quòd, vt patet ex habitis, ordines Angelorum accipi possunt quātum ad excellentiam gloriæ, & gratiæ, & per consequens secundum idoneitatem ad sua officia exequenda, vel secundum commissā officia, & quia hoc modo, & illo possunt accipi tales ordines, ideo denominatio ordinum fit tripliciter, quia aliquando denominantur ab ipsis cōmissis officijs: aliquando ab ipsa excellentia gratiæ: aliquando medio modo. Ab excellentia quidem gratiæ denominantur Seraphin, Cherubin, & Throni. Nam & si ista referenda sunt modo, quo diximus ad commissā officia: ipsa tamen in se dicunt excellentiam gratiæ, vt Seraphin, quia sic excellunt in gratia, quòd toti ardent charitate. Cherubin, quia pleni sunt diuina scientia. Throni autem sic in gratia excellunt, quòd in eis sedet, & habitat Deus. Potestates autē Principatus, & Virtutes: potissimè nominantur à commissis officijs: vt Virtutes:

C quia habēt obuiare legibus naturæ, & facere miracula, & præesse corporalibus, & hoc est earum officium. Potestates autem, quia habent resistere potestatibus aduersis, & habent ordinate bonos Angelos, q̄ præsumunt regnis, & potestatibus. Principatus autem, quia ipsis regnis, & principatibus præsumunt. Hi ergo tres ordines potissimè sumuntur à commissis officijs. Sed Dominationes, Archangeli, & Angeli: videntur medio modo sumi. Possunt, n. sumi & à gratia, & à cōmissio officio: nam si sumatur dominatio, q̄ negatiuè, vt dicat, quid non subiectum, & quid liberum, & quid non tyrannicum, quia tyrannizare non est propriè dominari, sed magis est dominationem peruertere: sic nomen dominationis sumptum est à gratia, quia id, quod potest nos liberare, ne simus serui, & ne tyrannizemur, est diuina gratia. Vnde & Dio, hoc potissimè dominationibus tribuit, s. de Angelica Hierarchia dicens, Sanctarum Dominationum nominationem existimo declarare: absolutam quandam ab omni pedestri minoratione liberam: nullarumque tyrannicarum dissimilitudinum inclinationi, vel seruituti suppositā. Alio modo potest accipi nomen Dominationum quasi positiuè: prout eis competit inferioribus imperare, & sic est nomen officij, sic etiā Archangeli, & Angeli ab utroque possunt nominationem accipere. nam Angelus idem sonat, qđ nuncius. Vnde Isido. de sum. bon. c. 11. ait, q̄ ex ipsa annunciatione Angeli nominantur.

Nuncius

Seraphin,
Cherubin,
& Throni,
vnde denominantur.

Potestates,
Principatus,
& Virtutes,
vnde.

Dominationes,
Archangeli,
& Angeli vnde.

Nuncius ergo ad duo potest referri, vel ad mittentem, cuius voluntati subditur: vel ad id, pro quo mittitur, circa quod sum officium exercet. Si ergo Angelus comparetur ad Deum, cuius voluntati subditur, sic sumitur à gratia: quia, qui spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt: & qui voluntati diuinæ voluntati subduntur, sunt Deo grati, & habent diuinam gratiam. Esse enim nunciū Dei, & esse Angelum eius, & voluntariè ac bona intentione subdi voluntati ipsius: non est sine diuina gratia, quia qui inuoluntariè, vel intentione peruersa exercet diuinum iussum: non meretur propriè, & simpliciter dici diuinus nuncius, sicut nec malus denarius simpliciter denarius dici debet. Potest enim Deus bene uti malis: vnde & per malos Angelos multa bona exequitur: nō tamen propter hoc mali Angeli absolutè, & simpliciter debent Angeli, vel etiam diuini nuncij nuncupari. Alio modo potest comparari Angelus ad rem, pro qua mittitur, & sic erit nomē officij. Et quod dictum est de Angelis: veritatem habet de Archangelis, quia sicut inter ipsos nuncios, quidam sunt principaliores, & possunt dici Archinūcij, quidam verò minus principales, qui absolutè vocantur nuncij, sic ipsi Archàngeli sunt quasi Archinūcij, & sunt principaliores nuncij. Angeli autem sunt similiter nuncij, vel sunt minus principales nuncij. Angelus * ergo non est nomen naturæ, sed est nomen officij, vt Irido. dicit libro, & capitulo præassignato: nihilominus Angelus potest esse nomen gratiæ, vt est per habita manifestum.

* Angelus est nomen officij, non naturæ.

Cum ergo quæritur: vtrum post diem iudicij remanebunt ordines Angelorum: vt patet, nō remanebunt quantum ad commissā officia secundum se, quia vltius commissā eis officia ppter salutem electorum non exercebunt: remanebūt tamen quantum ad excellentiā gratiæ, & gloriæ, & naturæ. Illi ergo ordines, qui imponuntur ab excellentia gratiæ: non inuenimus, quod euacuetur. Vnde non inuenimus, quod aliquando euacuabūt Seraphin, & Cherubin, & Throni. Sed illi, qui imponuntur à commissis officijs specialiter inuenimus, quod euacuabuntur, cuiusmodi sunt Principatus, Potestates, & Virtutes: reliqui verò tres ordines, quia ab vtroq; nominari possunt: ideo fortè subticuit Apostolus, quod euacuarentur: ne fortè crederemus, q̄ quantum ad excellentiam gratiæ post diem iudicij non remanebunt Angelorum ordines.

Pauli Apostoli locus.

RESP. AD ARG. DVB. I.

Primum dicendum, quod post diem iudicij omnia talia euacuabuntur quantum ad commissā officia secundū se: non autem quantum ad alia.

Ad secundum dicendum, quod Apostolus specialiter mentionem facit de Principatibus, Potestatibus, & Virtutibus, quia vt patuit, illi tres ordines specialiter sumuntur à commissis officijs.

Ad tertium dicendum, quod adepti fine cessant alia. i. cessant actiones, per quas acquiritur finis: vt adepti triumpho, cessat pugna: sic & officia Angelorum cessabunt quantum ad actiones, remanebunt tamen quantum ad adaptionem finis, & quantum ad alia, secundum quod dictum est.

Ad quartum dicendum, quod illuminare, & purgare dicunt opera commissorum officiorū, secundum quæ opera non remanebunt ordines.

Argumenta autem in contrarium soluta sunt per iam dicta, quia loquuntur de ordinibus secundum excellentiam naturæ, & gloriæ, secundum quem modum Angelorum ordines remanebunt.

B Resolutio Dub. II.

In Dæmonibus est ordo, non quantum ad naturæ, nec gratiæ, nec gloriæ excellentiam, sed quantum ad aptitudinem tantum. Nec tamen cogitandum, omnes ordines, at quatuor tantum in eis esse.

Did autem, quod quærebatur: Vtrum inter Dæmones sint ordines; Dicendum, q̄, vt patuit, ordines in Angelis sumuntur tripliciter, secundum excellentiam naturæ, gratiæ, & gloriæ, & secundum commissā officia. Si loquamur ergo de ordinibus quantum ad excellentiam naturæ, quia ipsis * Dæmonibus naturalia remanserunt integra, & splēdida, vt dicit Dion. 4. de diuin. nomin. oportet Dæmones inter ipsos esse huiusmodi gradus, & ordines. Alio modo loqui possumus de ordinibus quantum ad excellentiam gratiæ, quæ potest considerari dupliciter, vt communiter ponitur, secundum esse initiatum, & consummatū. nam gratia secundum esse initiatum, communi nomine dicitur gratia: secundum esse suum consummatū, vocatur gloria: Si ergo loquamur de ordinibus quantum ad excellentiam gratiæ, quia secundum quosdam Angeli fuerūt creati in gratia; sic secundum eos Dæmones fuerunt in ordinibus, sed non sunt. quia fuerunt aliquando in gratia, sed ceciderunt ab ipsa. Sed si loquamur de ordinibus, quantum ad excellentiam gloriæ, sic Dæmones secundum se, nec sunt in ordinibus, nec fuerunt: tamen dicere possumus, quod & hoc modo fuerunt in ordinibus: non secundum ista in se, sed secundum aptitudinem ad illa. Fuerunt enim creati in quadam puritate, & innocentia, secundum quam habebant quandam idoneitatem, & aptitudinem ad gratiam, & ad gloriam. sed illa idoneitas, & aptitudo per culpam est in eis impedita, & deprauata. Si autem loquamur de ordinibus quantum ad commissā officia, sic inter ipsos Dæmones possumus saluare ordines, quia sicut Deus ordinat suos Angelos, & committit eis varia officia, vt possumus per eos iuari ad salutem. Sic dicere possumus, quod ille

D. Th. 1. q. 9.

* Dæmonibus integralia remanserunt naturalia.

Angeli, autem creati in gratia. supra d. 4.

Dæmonum
ordines
quor. & qui.

Dæmo quo
dicatur Che
rub.

Iob 16.

Eph. vlt.

Tome 1.

Je Draco Serpēs antiquus cum suis Angelis apostolicis: contra nos per inuidiam moti: inter se cōstituunt diuersos ordines, & diuersa consueverunt inter se officia, ut possint nos fortius impugnare, & à nostra salute impedire. Possumus autem dicere, quòd quantum ad huiusmodi commissā officia: prout se ipsos ad talia officia ordinant: inter Dæmones sunt quatuor ordines: correspondentes quatuor inferioribus ordinibus Angelorum. Non enim possunt ibi esse Seraphin, quia non est ibi ardor charitatis, nec Cherubin, quia non est ibi plenitudo sciētiæ, de qua loquimur, quæ innititur gratiæ, licet possit ibi esse aliqua plenitudo scientiæ, quæ innititur naturæ, secundum quem modum loquitur Ezechiel. 28. de Lucifero, Tu Cherub extentus, & protegens. Sed sic non est accipere ordines secundum commissā officia, sed solum secundum excellentiam naturæ: secundum quidem commissā officia, non sunt ibi nec Seraphin, nec Cherubin, nec Throni, in quibus habitat Deus: nec Dominationes, quæ sunt liberæ ab omni tyrannide. Nam ibi nō est nisi tyrannides, & elatio superbiæ. Iuxta illud Iob: Ipse enim est Rex super vniuersos filios superbiæ. Nec etiam ibi sunt virtutes, ad quas spectat obuiare legibus naturæ, quia ipsi Dæmones legibus naturæ obuiare non possunt: immo quicquid faciunt agunt adhibēdo naturalia semina. Virtutes ergo, vel ordo virtutum non est in Dæmonibus, nisi acciperentur pro eodem Virtutes, & Potestates, secundum quem modū loquitur Grego. & habetur in littera dicens, quòd Potestates nominantur, quibus Virtutes aduersæ subiectæ sunt. Vocat enim Virtutes aduersas: Potestates aduersas. Quinque itaque superiores ordines non ponemus in Dæmonibus, sed reliquos quatuor inferiores ordines aliquo modo ad instar illorum quatuor possumus aliquo modo assignare in Dæmonibus, ut sicut in ipsis Angelis sunt Potestates, Principatus, Archangeli, & Angeli, sic in ipsis Dæmonibus sunt Potestates: Principatus, Archidæmones, & Dæmones: ut sicut præfati quatuor ordines in Angelis habent commissā officia ad iuuandum nos, ut saluemur: sic in Dæmonibus præfati quatuor ordines habent commissā officia, ut per eos, quantum in eis est, à salute impediamur. Hos autem quatuor ordines in Dæmonibus volentibus nos impedire: contra quos debemus colluctari, & pugnare, ne à nostra salute impediamur: expressè videtur innuere Apostolus ad Ephes. cum ait: Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus Principes, & Potestates, aduersus mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitie in cœlestibus. Per Rectores enim mundi tenebrarum harum: possumus intelligere Archidæmones: per spiritualia nequitie in cœlestibus possumus intelligere communiter Dæmones. Nam tota natura angelica potest intelligi per cœlum. Vnde Augustinus in principio super Genes. exponens illud: In principio creauit Deus cœlum, & terram; ait:

A In principio creauit Deus cœlum incorporeum, quod est super omne corpus: intelligens per cœlum naturam angelicam, quæ aduersa dicitur esse nequitia. contra ergo has nequitias cœlestes, idest angelicas, quæ communi nomine dicuntur Dæmones, colluctari debemus. Dicemus autem, quòd sicut sunt ordinati Angeli, quia quidam præfunt multitudini, sicut dictus est Princeps Persarum ille, qui præerat illi Genti, vel Princeps alius, qui præerat alij genti, vel alij Regno. Et sicut inter ipsos Angelos quidam exercent opera circa particulares personas, quorum quibusdam committuntur maiora, sicut sunt Archangeli: quibusdam minora, cuiusmodi sunt Angeli, & hoc ad procurandam salutem nostram, sic è contrario Dæmones ad impediendum huiusmodi salutem se inuicem ordinant. Quia quidam sua opera nequitie exercent circa aliquam multitudinem, siue circa aliquod regnum, & isti vocantur Principes, siue Principatus. Quidam autem exercent huiusmodi opera circa aliquas personas: & isti vel tenent, & impellunt ad maiora mala, tanquam potentiores, & subtiliores naturæ, & isti possunt dici Archidæmones: vel tanquam minus potentes impellunt nos ad minora mala, & isti communi nomine possunt vocari Dæmones.

B Aduertendum tamen, quòd & in Angelis bonis ad procurandam salutem nostram, & in Angelis malis ad impediendam eam, ponimus ibi eos, qui sunt præpositi, & qui ordinant alios: assignando cuilibet, ac decernendo, circa quæ quilibet debeat operari: & isti, qui sunt sic præpositi operum: & qui sic ordinant alios in suis operibus, vocantur potestates. Ordo ergo Potestatum in Dæmonibus sunt illi Dæmones, qui ut nobis magis nocere possint, ceteros alios malignos spiritus ad sua opera præficiunt. Principatus autem, siue Principes in Dæmonibus sunt, qui sub Potestatibus ordinati: circa multitudinem aliquam, vel circa aliquod regnum exercent sua opera nefaria. Archidæmones autem sunt, qui sub Potestatibus, & Principibus ordinati per eos, circa aliquas singulares personas maioribus nequitijs dant operam: sed communiter illi vocantur Dæmones, qui sub Potestatibus, & Principibus, & Archidæmonibus existentes, & ordinati per eos: tanquam in potentiores eis, se de minoribus nequitijs intro-

D mittunt.

RESP. AD ARG. DVB. II.

Ad primum dicendum, quòd ordo potest dicere aliquem vnum gradū, & sic est parium, quia vnus, & idem gradus, secundum quòd huiusmodi, paritatem habet. Alio modo potest accipi ordo, ut dicat habitudinem diuersorum graduum: & sic ordo dicitur esse dispariū, quia diuersi gradus, secundum quòd huiusmodi, diuersitatem

Ordo quid.

uerfitatem

uerſitatem habent . Non ergo eodem modo accipitur ordo, vt eſt parium, & diſparium. Auguſt. Itaque volens deſcribere vtrūque ordinem: vtrumque poſuit, quòd erat parium, & diſparium. Ad formam tamen arguendi, quòd in Dæmonibus, non eſt paritas, ſed ſolum diſparitas, dici poteſt, quòd eſt ibi paritas, & diſparitas. Eſt enim paritas aliqua: in quantum plures deputantur ad vnum, & idem officium. quia multi ſunt ibi præpoſiti, & ordinatores aliorum: propter quod multi ſunt, qui ſunt de ordine Poſteſtatum, & multi ſunt, qui ſuas nequitias exercēt circa diuerſas multitudines, quia multi ſunt ibi de ordine Principatū: & multi ſunt, qui circa ſingulares perſonas exercent nequitias maiores: & multi, qui minores: ita, quòd multi ſunt ibi de ordine Archidæmonum, & multi de ordine Dæmonum: vt ſicut in Angelis inſimus ordo tenet nomen commune, & vocantur Angeli, ſic in Dæmonibus vltimus ordo tenet nomen cōmune, & vocantur Dæmones. Hoc ergo modo eſt ibi paritas. Eſt autem ibi imparitas, vel quia deputantur ad diuerſa officia, vel quia vnum, & idem officium vnus exercet efficacius alio: quamuis ergo non ſint duo Dæmones æquē ſubtilis naturæ, ſicut nec duo Angeli: tamen aliqualis paritas eſt inter eos ratione vnitatis officij, quod multis poteſt eſſe attributum.

Ad ſecundum dicendum, quòd cum dicimus, quòd ordo eſt diſpoſitio tribuens cuilibet ſua loca: non accipitur ibi locus pro loco corporali, ſed pro gradu, in quo quis conſtituitur per huiusmodi ordinem: eodem ergo loco corporali poſſunt eſſe varij gradus: ſicut & iuxta Regē poteſt ſtare balius, & præpoſitus.

Ad tertium dicendum, quòd in inferno dicitur eſſe nullus ordo, quantum ad ſolatum, quia vt ait Auguſtinus 12. ſuper Genef. ad litteram. Origo * nominis in græca lingua ex eo dictum eſt, quòd nihil ſuave habeat. Non eſt ergo ibi ordo quantum ad pœnam, vel non eſt ibi ordo ad exercendum operationes bonas, ſed bene eſt in Dæmonibus ordo ad exercendum nefandas nequitias: quia, & ſi bona faciunt Dæmones: agunt ea intentione fallendi.

Reſolutio Dub. III.

In Dæmonibus eſt prælatio. Idq. ex ordine diuinæ ſapientiæ, ac diuinæ iuſtitie conſtat: ex ipſorum nequitie peruerſitate, eorundemq. deſiderio, quo nobis nocere ſtudent.

Did autem, quod quærebatur: Vtrum inter Dæmones ſit prælatio: Dicendum, quòd ſic. Qd quadrupliciter poteſt declarari. Primò ex ordine naturæ. Secundò ex ordine diuinæ ſapientiæ. Tertiò ex ordine di-

A uinæ iuſtitie. Quarto ex peruerſitate nequitie ipſorum, & ex deſiderio, quod habent ad nobis nocendum.

Primum ſic patet: Nam vbicunq. eſt aſſignare naturam ſuperiorem: & inferiorem, ſiue hoc ſit ex diuerſitate formæ, ſiue ex diuerſitate materiæ, ſiue ex diuerſitate temporis: ſemper natura ſuperioris præeſt inferiori, vt homo præeſt beſtijs, qui habet quantum ad ſpeciem naturam ſuperiorem eis: & in hominibus mares præſunt fæminis, quia habent ſecundum corpus naturam ſuperiorem, & complexionem meliorem, quàm habeant fæminæ. vbi autem eſſet econuerſo, quòd * fæminæ haberent meliorem, & perfectiorem complexionem communiter, quàm mares: ibi communiter fæminæ præeſſent maribus, ſicut apparet in auibus viuentibus ex rapina, vbi * fæminæ ſunt longè meliores, quàm masculi. Sunt enim huiusmodi aues calidæ ex natura ſpeciei, quia ex quo de rapina viuunt: oportet, quòd ſint audaces, & calidæ. ſunt etiā calidæ ex natura loci, quia aer, & ſi per accideps fiat frigidus: per ſe tamen, & naturaliter eſt calidus. Si ergo his caliditatibus ſuperaddatur caliditas complexionis, ſicut masculi communiter ſunt calidiores fæminis: erit tanta caliditas, quòd vitiabit complexionem, & reddet eam imbecillem. Sed fæminæ, quia ſunt complexionis frigida: contemperatur in eis illa caliditas: habentque corpus magis redactum ad temperamentum: ſuntque magis viroſæ, & potentiores masculis. Perfectio ergo naturæ: ſiue ſit ex natura ſpeciei, ſiue ex complexione: facit, quòd nobiliores præſint ignobilibus. ſic etiam perfectio naturæ ex complemento temporis: hoc idem facit, ſicut viri præſunt pueris. Habebimus ergo ex hoc ſtatim intentum, quia cum Dæmones ſint quædam formæ per ſe exiſtētes; ſi differunt, differunt formaliter. & quia idem eſt forma, & ſpecies: quot ſunt Dæmones, tot ſunt ibi differentiæ ſpecificæ, vt non ſint * duo Dæmones æquē nobiles, & æquē ſubtilis naturæ. Cum ergo exceſſus naturalis magis attendatur in perfectione ſecundum formam, quàm in perfectione ſecundum complexionem, vel ſecundum complementum temporis: oportet, quòd Dæmones ſibi inuicem præſint. Poſſumus tamen ſpecialiter arguere de Dæmonibus, & de omnibus habentibus rationem, & intellectum, quòd ſi ſe inuicem excedunt ſecundum naturam, quòd ſibi inuicem præſunt. Nam præeſſe potiſſimè competit ex habere intellectum, & rationem. Inuenimus autem ex exceſſu naturali, quòd inferiora per ſuperiora gubernantur, vt elementa hæc inferiora gubernantur, & reguntur per cœleſtia corpora, ſed potiſſimè habet fieri tale regnum, & gubernatio per exceſſum ſecundum intellectum: quia, vt dicitur in Prouerb. Intelligens gubernacula poſſidebat. Inde eſt, quòd ſi homines præſunt beſtijs, & mares fæminis, & viri pueris: hoc eſt, quia homines

Dæmonum ordo rōæ naturæ.

* Fæminæ, vbi nam mæ ſculis pſint.

* Fæminæ i viuentibus ex rapinis, ſunt masculis meliores.

Dæmonum prælatio.

* Dæmones duos equales eē non poſſunt: neque in nobilitate, neque in natura.

Tomo 3.

* Inferni nominis origo.

nes intellectu præfunt bestiis: & mares intellectu præminent feminis, & viri pueris. Cum ergo in Dæmonibus ex excessu nobilitatis naturæ sequatur excessus nobilitatis secundum intellectum: consequens est, quod Dæmones superiores inferioribus præfint.

Secunda via ad hoc idem sumitur ex ordine diuinæ sapientiæ. Tanta est enim diuina sapientia, quod scit malis bene vti. Licet ergo Dæmones sibi inuicem præfint, ut nos à salute impediunt: Deus ex isto malo elicit bonum, quia ex hoc exercitantur electi, & est hoc in bonum electorum, quibus omnia cooperantur in bonum. Ne ergo aliquod in vniuerso relinquatur inordinatum, & ut ex ipsa mala intentione Dæmonum eliciatur bonum: ordinauit diuina sapientia, quod Dæmones Dæmonibus præfint.

Tertiò hoc exigit ordo diuinæ iustitiæ. Nam hoc est eis ad pœnam, quod sic præfint. Nam secundum August. in lib. Confes. omnis inordinatus animus sibi ipsi pœna existit. Eo enim ipso, quod quis furit, vel, quod vult inordinatè aliquid, ipsa inordinatio habet sibi annexam pœnam. Et quia istud præfint secundum inordinatum animum, quia Dæmones sibi inuicem sic præfunt, & sic se inuicem ordinant, & sic sibi inuicem officia distribuunt, ut nos fortius impugnent, & à salute nos impediunt, cum inordinatus sit animus volens alium à salute impedire: tale præfint non est sine annexa pœna. Et quia simile fuit de culpa Dæmonum, & de gloria Angelorum, quia sicut superiores Angeli adepti sunt excellentiorem gloriam, sic superiores Dæmones corruerunt vehementius in culpam: relucet in hoc quidam ordo diuinæ iustitiæ, quod Dæmones superiores præfint inferioribus, quia cum superiores exceßerint alios in culpa, dignum est, quod eos excedant in toleratione pœnæ, quia istud præfint pœnam annexam habet. quia quanto superior est Dæmō, magis dolet, & affligitur, & magis per inuidiam cruciatur, quia non potest electos à sua salute impedire.

Quartò possumus arguere, quod Dæmones Dæmonibus præfunt ex peruersitate nequitie ipsorum, & ex desiderio, quod habent ad nocendum nobis. Nam sicut homines mali se inuicem ordinant, & coniungunt se potentioribus, ut possint suam nequitiam exercere, sic & Dæmones se inuicem ordinant, & subsunt superioribus Dæmonibus, ut feruentius in homines sequi possint.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod licet inter Angelos bonos sit illuminatio, quia est ibi manifestatio veritatis secundum ordinem ad Deum: in Dæmonibus tamen non est illuminatio, quia non ordinant se ad Deum, nec ad diuinam gratiam: sed magis se ordinant ad exequendam suam nequitiam. Est tamen inter Dæmones locutio, prout vnus suum conceptum manifestat alteri. & hoc sufficit ad hoc, ut inter eos possit esse prælatio. quia superiores manife-

stando suum conceptum inferioribus exequuntur, & agentibus superiorum vota: dicuntur inferioribus præfint.

Ad secundum dicendum, quod inter superbos semper sunt iurgia, quia inter eos, secundum quod huiusmodi, non est concordia, nec amicitia: non tamen propter hoc sequitur, quod Dæmones inferiores non subsunt superioribus, quia inferiores non subsunt nec obediunt superioribus propter amicitiam, quam habent ad eos, sed propter virus nequitie, quod volunt exercere in nos.

Ad tertium dicendum, quod Dæmones superiores præfunt inferioribus, nec propter hoc ex sua culpa reportant commodum: immo magis afflictionem, & pœnam. quia istud præfint, ut patuit, est ad eorum pœnam, & ad eorum cruciatum, & afflictionem.

Ad quartum dicendum, quod obedire est ad meritum, & ad coronam si fiat ex humilitate, sed est ad detrimentum, & ad pœnam, si velint ex hoc suam nequitiam exercere, secundum quem modum obediunt Dæmones, ut est per habita manifestum.

Obedientia non semper meretur.

Dub. I. Litteralis.

PER litteram dubitatur. Et primo super illo verbo: Vnde Dio. tres ordines Angelorum, &c. vbi Magister assignat auctoritatem Dio. de numero ordinum Angelorum: in numerando autem illos ordines, in media Hierarchia collocat Dominationes, Principatus, & Potestates: In vltima Virtutes, Archangelos, & Angelos.

Sed contra: Dio. in media Hierarchia non posuit Principatus, sed Virtutes: in infima autem conuerso.

Dicendum, quod Magister iam assignando auctoritatē Dionysii. admittit sententiam Greg. Ita, quod pars auctoritatis adductæ referenda est ad Dionysium: & pars ad sententiam Gregor. Quod ergo ait, quod tres terni sunt ordines Angelorum, & quod tres sunt superiores ordines: tres inferiores, & tres medij, & quod superiores sunt Seraphin, Cherubin, & Throni: totum est de intentione Dio. & etiam Greg. Quia in hoc

non discordant: sed, quod postea subditur, quod medij sunt Dominationes, Principatus, & Potestates: infimi Virtutes, Archangelij, & Angeli: referendum est ad dictum Gregorij non Dionysij.

Dub.

Dub. II. Litteralis.

L T E R I V S dubitatur: Quia diffiniendo, quid est ordo Angelorum: ait, quod est multitudo spirituum, qui inter se in aliquo munere gratiae simulantur, & in naturalium datorum participatio ne conueniunt. Sed contra: quia infra postea dicit, non esse probabile, quod omnes Angeli, qui sunt eiusdem ordinis, sint aequales. Si ergo Angeli, eiusdem ordinis sint inaequales, oportet, quod ista inaequalitas sit in natura, & in gratia, cum fuerit eis collata gratia secundum proportionem naturalium, quia habentes excellentiorem naturam adepti sunt excellentiorem gratiam. ergo & in natura, & in gratia sunt dissimiles Angeli eiusdem ordinis.

Angeli eiusdem ordinis non sunt aequales.

Matth. 22.

Dicendum, quod similitudo non arguit aequalitatem. Cum enim dicitur: Dilige proximum tuum sicut teipsum, non propter hoc arguitur, quod debes eum diligere quantum teipsum. Aliquam enim conuenientiam, & aliam similitudinem in naturalibus, & in donis gratiae habet omnes, qui sunt eiusdem ordinis: non tamen in huiusmodi naturalibus, & in huiusmodi donis gratiae sunt aequales. Et si omnes species, quae sunt in eodem genere, habent aliquam conuenientiam ad inuicem: aliter enim non essent, nec pertinerent ad idem genus. Non tamen propter hoc sunt aequales sibi inuicem, immo non sunt duae species, neque duae formae aequae nobiles, cum formae sint sicut numeri, ut dicitur in Meta. nec sint duo numeri specie differentes, qui aequales, & totidem contineant unitates: sic, & ipsi Angeli, quia sunt formae separatae, & specie differunt, non sunt duo Angeli aequae nobiles, & aequae potentes: hoc tamen non obstante: quotquot pertinent ad unum ordinem, oportet aliquam conuenientiam ad inuicem habere secundum illum ordinem: sicut quae sunt in uno genere, conueniunt secundum illud genus.

Art. 8. Met. 1. c. 10.

D I S T. X.

De Angelis assistentibus, & ministrantibus, deque eorundem locutione.

M O C E T I A M I N V E S T I G A N D U M, & C. Postquam Magister in Distinctione, 9. determinauit de differentiis, & de distinctionibus Angelorum, prout differunt, & distinguuntur

per Hierarchias, & ordines. In hac distinctione, x. ut dicebatur, determinat de differentiis, & de di-

A stinctionibus Angelorum, prout distinguuntur, & differunt per assistentes, & ministrantes.

Circa quod tria facit, quia primo, quo ad huiusmodi assistentiam, & ministrantem Angelo mouet quandam quaestionem: Vtrum aliqui ita assistant, quod non ministrent, vel omnes sint in ministerium missi. Et tangit circa hoc opiniones diuersas. Secundo ex huiusmodi quaestione mota, & opinionibus tactis, tangit varios modos dicendi circa nomina Angelorum. Tertio soluit obiectiones contra vtranque opinionem de assistentia, & ministrantem Angelorum. Secunda ibi: { *Et putant illi.* } Tertia ibi: { *Qui autem omnes.* }

Assistentes, & ministrantes Angeli.

B Circa primum facit, quia primo mouet quaestionem: Vtrum omnes ad exteriora mittantur, vel aliqui supple sint ita assistentes, quod non mittantur. Secundo tangit unum modum dicendi, & unam opinionem circa quaestionem propositam, quod aliqui ita assistunt, quod non mittuntur, sicut scriptum est Dam. 7. quod millia millium ministrabant, &c. Et sicut patet per Dionys. volentem, quod superiora agmina, siue illi superiores Angeli nunquam ab intimis recedant, sed semper assistant. Tertio obijcit contra hanc opinionem, quod superiores ita assistant, quod non mittantur: cum ad Esaiam, ut h. Esai. missus sit unus Seraphin, qui est omnino ordo superior, & excellentior: & cum Apostolus dicat ad Hebr. 1. Omnes sunt administratorij Spiritus in ministerium missi.

Esai. 6.

Hebr. 1.

C Quarto ponit opinionem aliam, quod nulli ita assistunt, quod non mittantur: sed omnes sunt in ministerium missi, quod nec inconueniens videri debet, si superiores Angeli mittantur, cum, & ipse Dei filius Creator omnium ad nos descendit, & ad nos fuerit missus.

Quinto obijcit contra hanc opinionem secundam, quia si omnes mitterentur, & omnes essent nuncij, non videretur esse ratio, & causa, quare unus tantum inter 9. ordines Angelorum nomine censeatur.

Sexto soluit huiusmodi obiectionem, quia licet omnes mittantur, intimi tamen dicuntur Angeli Dei nuncij, quia ipsi ex officio, & saepe mittuntur: superiores vero non saepe, sed raro: & non ex officio, sed ex aliqua ratione, & causa suborta mittuntur, & sunt nuncij: & cum mittuntur, dicuntur esse Angeli, siue nuncij. Iuxta illud Psal. Qui facit Angelos suos spiritus. Illi enim, qui ex natura sua sunt spiritus, & ex officio non habent, quod sint Angeli. i. nuncij, ex aliqua ratione suborta Deus facit eos esse Angelos, siue nuncios. Secunda pars incipit ibi: { *Quidam putant.* } Tertia ibi: { *Quibus obijcitur.* } Quarta ibi: { *His testimonijs.* } Quinta ibi: { *Hic oritur questio.* } Sexta ibi: { *Ad quod quidam dicunt.* } Tunc sequitur illa pars: { *Et putant illi.* } In qua ex quaestione mota, & opinionibus tactis, tangit varios modos dicendi circa nomina Angelorum. Circa quod tria facit, quia primo ait, quod illi, qui dicunt, quod omnes mittuntur, putant, quod Michael, Gabriel, & Raphael sunt Aegid. super ij. Sen. T t de

Psalm. 103.

ARTIC. I.

*An mali Angeli Deo assistant.
Conclusio est negativa.*

D. Tho. 2. Sec. 2. sent. d. 10. artic. 1. arg. 4.

CIRCA assistentiam autem Angelorum primo quæritur: Vtrum etiam mali Angeli assistant Deo. Et videtur, quod sic, quia ut dicitur Iob. i. Cum venissent filii Dei, ut assisterent coram

Domino; affuit inter eos etiam Sathan. ergo aderat inter assistentes, & per consequens assistebat.

Præterea Iob eod. ca. dicitur: Egressusque est Sathan à facie Domini: sed ille, qui egreditur à facie Domini, assistit coram faciem eius, & per consequens assistebat ei.

Præterea secundum Aug. super Gen. ad litteram Angeli à sui conditione viderunt res in verbo, sed quod competebar Angelis à sui conditione, competebar eis naturaliter, ergo ex natura habuerunt Angeli, quod viderent res in verbo, sed naturalia etiam ipsis Dæmonibus remanserunt integra, & splendida, ut vult Dionysius. 4. de div. nom. sed videre res in verbo est Deum intimè contemplari, cum ipsum verbum divinum sit quid intimè ipsi Deo. quia quodlibet verbum intellectuale est quid intimum ipsi intellectui, sed cum hoc sit assistere Deo, ipsum Deum intimè contemplari: ergo &c.

Præterea, quia intellectus noster nascitur sicut tabula rasa, est male natus ad sciendum, & non sunt eadem nota naturæ, & sibi, immo manifestissima in natura sunt occulta sibi, & habet se ad ea sicut oculus nocturnæ ad lucem diei, ut potest patere ex Meta. Sed intellectus angelicus etiam à sui primordio, & ex sui natura, non est sicut tabula rasa, sed est plenus formis, ut potest patere ex libro de causis, ergo intellectus angelicus non est male natus, sed bene natus ad sciendum, & per consequens eadem sunt nota naturæ, & sibi: & quæ sunt manifestissima in natura, sunt manifestissima sibi, sed Deus est manifestissimus in natura, ergo est naturaliter manifestissimus omnibus Angelis. Ipsi ergo malis Angelis, quibus naturalia remanserunt integra, Deus est manifestissimus: ergo ipsum intimè vident, & per consequens ei assistunt.

IN CONTRARIUM est, quia non omnes Beati Angeli dicuntur assistere, ut infra patebit, sed perfectio, quæ non competit omnibus bonis, non potest competere Angelis malis: ergo &c.

Præterea assistere præsupponit fruitionem, & actum gloriæ, sicut minus commune præsupponit maius. quia communius est frui, quàm assistere. sed Angeli mali non fruuntur, nec habent actum gloriæ, ergo &c.

Dæmonibus naturalia integra sunt.

3. de anima. 1.
1. Phys. 2.

2. Met. 1.

A de superiori ordine, & sunt nomina spirituum, non ordinum, ita quod singulariter aliqui superior spiritus vocatur Michael, aliqui Raphael, &c. Secundò circa hæc nomina ponit opinionem aliam, quod talia non sunt nomina spirituum singulariter, sed officiorum, ita quod nunc iste spiritus, nunc alius, dicitur Michael vel Raphael, secundum officium, quod exercet. Tertiò ait, quod & circa Dæmones sunt multa nomina, quæ possunt esse propria, vel communia. Secunda pars incipit ibi: *Alij verò.* Tertia ibi: *Sicut & Dæmon.* Tunc sequitur illa pars: *Qui autem omnes Angelos.* In qua docet sustinere utranque opinionem, vel docet solvere obiectiones contra utranque opinionem. Circa quod duo facit, quia primo docet sustinere, quod mittuntur, & quod Dan. & Dio. dicunt de superioribus Angelis, ait, quod illi dicuntur assistere, & ab intimis nunquam recedere, quia valde raro mittuntur: & cum mittuntur non recedunt ab intimis, quia non recedunt à Dei contemplatione, quia nec illi, qui sæpè mittuntur ab huiusmodi contemplatione, recedunt. Secundo resumit opinionem aliam, quod non omnes mittuntur, quia tres superiores ordines semper assistunt: tres inferiores ad exteriora mittuntur: tres medij mittuntur non ad exteriora, sed ad inferiores Angelos, ita, quod tres supremi nunciant divinum mandatum medijs: medijs autem infimis: infimi nobis. Et soluit adhuc dictum Apostoli, quod omnes sunt in ministerium missi, quia omnes sunt nuncij, & omnes mittuntur, vel ad Angelos, vel ad nos: vel ut ait Apostolus: Non intelligit, quod omnes mittantur de omnibus simpliciter, sed de inferioribus tantum. Soluit etiam per dictum Dionysii. Auctoritatem Esaiæ, quod Angelus missus ad eum fuit de inferioribus Angelis, sed dictus est Seraphin ratione operis, quia igne purgavit labia Esaiæ, & Seraphin dicuntur igniti, & ardentes. Secunda ibi: *Alij verò dicunt.* Et in hoc terminatur sententia Lectionis, & Distinctionis.

Hebr. 1.

Seraphin vnde.

QVÆST. I.

De Angelorum assistentia.

QUIA Magister in littera agit de assistentia, & ministerio Angelorum, prout Angeli Deo assistunt, & ad nos mittuntur, & enunciāt nobis, quæ nuncianda sunt, cum nunciare aliquid potissimè fiat per locutionem. quia nuncij loquendo nunciant, quæ sunt eis ad annunciandum imposita: ideo de tribus Principaliter quæremus.

Primò de Angelorum assistentia. Secundò de eorum ministerio, & missione. Tertiò de eorum locutione.

Dub. I. Lateralis.

*An boni Angeli omnes assistant.
Conclusio est negativa.*

D. Tho. 1. p. q. 112. artic. 3. Et 2. senten. d. 10. artic. 1. Alb. Magn. de virtute assistr. q. 8. artic. 4. Dur. d. 10. q. 2. Vo ril. d. 10. q. 4.

VTERIVS quæritur: Vtſi omnes Angeli boni assistant. Et videtur, q̄ sic. quia vt commuiter ponitur, ſicut ad ſimilitudinem Regis, vel alicuius magni Domini, aliqui miniſtrorū dicuntur aſſiſtere, ſicut illi, qui

ſemper intuentur faciem Domini. aliqui autem dicuntur miniſtrare, vt illi, qui egrediuntur à facie eius, ſic eſt ex parte ipſius Dei, quia illi dicuntur aſſiſtere, qui ſemper ſunt ante Deum: ſed oēs Angeli boni ſunt ſemper ante Deum, quia ſemper vident faciem Dei. Iuxta illud Matth. Angeli eorum ſemper vident faciem Patris. Si ergo Angeli deputati ad cuſtodiam puerorum, qui ſunt de inferioribus Angeli, ſemper vident faciem Dei, & per cōſequens ſunt ante Deū, multo magis & ipſi ſuperiores Angeli hoc habebunt. omnes ergo aſſiſtunt.

Præterea hoc eſt aſſiſtere, intimè contemplari: ſed omnes Angeli intimè contemplantur. quia, qui non intimè contemplantur, vel hoc eſt, quia eos retardat corpus, vel quia impedit culpa, vel quia retrahit ſenſus, qđ nullis Angelis conuenit.

Præterea, vt dictum eſt, aſſiſtere Deo, eſt eſſe ante faciem eius. ſed plus eſt habere aliquid in ſe, & eſſe in illo, quàm eſſe ante illud: Cum ergo omnes Angeli, quia ſunt pleni charitate, habeant Deum in ſe, & ſint in Deo. quia qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo; omnes poſſunt dici eſſe ante Deum, & aſſiſtere ſibi.

IN CONTRARIUM eſt, quia dicitur Dan. quod millia millium miniſtrabant ei, & decies cētena millia aſſiſtebant ei. Cum ergo ibi loquatur de Angelis bonis, non omnes huiusmodi Angeli aſſiſtunt: ſed quidam aſſiſtunt, quidam miniſtrant.

Præterea Dio. de Angel. Hierarchia ſpecialiter de prima Hierarchia ait, q̄ immediate circa Deū collocatur. ſed hoc videtur eſſe, aſſiſtere, immediate circa Deum collocari. hoc autem non competit omnibus Hierarchiis ergo, &c.

A

Dub. II. Lateralis.

*An Angeli omnes ſecundæ Hierarchiæ aſſiſtant.
Conclusio est negativa.*

D. Tho. 1. p. q. 112. arti. 4. Et 2. ſenten. d. 10. arti. 3.

VTERIVS autem quæritur: Vtrum illi de ſecunda Hierarchia aſſiſtant. Et videtur, q̄ ſic. quia hoc eſt aſſiſtere, ad exteriora nō mitti. nam illi dicuntur aſſiſtere Regi, qui ſemper ſunt coram Rege, & ad exteriora non mittuntur. ſed illi de ſecunda Hierarchia, vt videtur, non mittuntur ad exteriora, quia vt dicitur, 4. de Angel. Hierarchia, Diuina lege, & diuino ordine promulgatum eſt, ſecunda reduci in Deum per primam. ſecunda ergo Hierarchia reducit in Deum per primam, & tertia per ſecundam, & Hierarchia quarta, ſ. noſtra per tertiam, ſoli ergo illi de Hierarchia tertia mittuntur ad exteriora. i. ad nos.

Præterea plures ſunt aſſiſtentes, quàm miniſtrantes, quia, vt habet correctæ littera Dan. Milia millium miniſtrabant ei, & decies cētena millia aſſiſtebant ei. Cum ergo illi de infima Hierarchia mittantur, ſi mitterentur etiam illi de ſecunda, eſſent duæ Hierarchiæ miniſtrantium, & vna eſſet aſſiſtētium, Plures ergo eſſent miniſtrantes, quàm aſſiſtentes, quod eſt inconueniens.

Præterea omnes de vna, & eadem Hierarchia habent eundem modum recipiendi lumen. quia ex modis recipiendi diuinum lumen accipitur diſtinctio Hierarchiarum, ſicut ex officijs diſtinctio ordinum, ſed tota cauſa, quare aliqui dicuntur aſſiſtere, & aliqui miniſtrare, vt videtur, ſumitur ex modo recipiendi diuinum lumen. quia illi, qui excellentiori modo recipiunt diuinum lumen, dicuntur aſſiſtere, reliqui vero miniſtrare. Cum ergo tota media Hierarchia habeat eundem modum recipiendi diuinum lumen; vel tota aſſiſtit, vel tota miniſtrat. ſed tota non miniſtrat, cum Dominationes nunquam ad exteriora mittantur, quia, vt Dio. ait de Ang. Hierarchia, Dominationes ſunt ab omni pedestri minoratione liberę, & abſolute, quod non eſſet, ſi ad exteriora mitterentur: ergo &c.

IN CONTRARIUM eſt, quia videtur, q̄ nulli de ſecunda Hierarchia aſſiſtant. quia cum propriū ſit primæ Hierarchiæ immediate collocari circa Deum, vt patuit per Dio. de Angel. Hierarchia, ſola prima Hierarchia aſſiſtit.

Præterea Virtutes de neceſſitate ad exteriora mittuntur, quia eis attribuitur miracula facere, vt patuit ſupra. ergo cū miracula ſiant hic inferius: quia Beati in patria nō indigent miraculis, ſed nos: & cum ſubſtantia ſpiritualis ibi ſit, ubi operatur, vt dicit Dan. lib. 1. oportet, quod Virtutes operentur hic inferius, & per conſequens, q̄ ad exteriora mittantur. ſed virtutes ſecūdū Dio. pertinet ad ſecundam Hierarchiam: ergo &c.

Aegid. ſuper ij. ſenten. T t 2 Præ-

Matth. 18.

Dan. 7.

Hierarchiarum, ex ordinū diſtinctio, vnde.

Dan. 7.

Aſſiſtere quid.

Dan. c. 14.

Præterea Potestates pertinent ad secundâ Hierarchiam, & sunt infra virtutes secundum Dion. sed virtutes, ut probatum est, mittunt ad exteriora, multo ergo fortius, & Potestates. Nô ergo omnes de secundâ Hierarchia assunt.

Resolutio Artic.

Dæmon Deo assistit non propriè, & per se assistit. n. per accidens obsequendo Deo, quatenus ab ipso cognoscitur, ipsique subest punienti, si autem aliquando obsequium in bonum feratur, id præter Dæmonis intentionem esse dicimus.

Assistit, unde ex Hugutione Grammatico dicitur.

Euphonica græcè: latine consonantia.

Lucæ 1.

Assistit duplex.

RESPONDEO dicendum, ad quæstionem primam cum quæritur: Vtrû mali Angeli Deo assistant, q̃ assistere componitur cum ad, & sisto, & secundum Hugutionem idem est, quod iuxta, vel circum ad seruitium sistere, causa tamen euphoniæ scribitur assistere p̃ duplex, scilicet compositio tamen sua est ex ad, & sistere, sicut compositio de subsistere est ex ab, & sistere, ut sicut ille dicitur ab sistere, qui longe sistit: sic ille assistere, qui circum, vel iuxta ad seruitium sistit, nam assistetia in obsequiû sonat, ut ex Hugutione patere potest, cum ergo sistere vno modo idem sit, quod præsentare: ut Hugutio ait: Iuxta illud Evangelij: Ut sisterent eum Domino, id est præsentarent. Idem erit assistere, q̃ præsentialiter alicui seruire, erit enim assistere, quasi ad seruitiû alicuius sistere, id est ad seruitium eius se præsentare, vel præsens esse. Sed illa dicuntur esse præsentia alicui, quæ sunt nota sibi. Vnde in præsentia alicuius dicuntur fieri, quæcunque eo inspiciente fiunt. Præsentate se ergo ad seruitium Dei, vel esse aliquid præsens ad seruitiû eius dupliciter potest intelligi, vel quia à Deo inspicitur in huiusmodi seruitio, vel quia ipse Deum inspicit, cum ei seruit, & hoc modo præsentialiter sibi seruit.

Primo quidem modo omnis creatura assistit coram Deo, quia omnis creatura est ordinata in obsequium Dei, & omnino subest Deo, etiam ipsæ malæ voluntates subsunt Deo, & si non subsunt Deo præmianti, & gratiam largienti: subsunt ei punienti, & pœnam inferenti: sed si accipimus præsentialiter esse ad seruitium Dei, non solum quia à Deo immediate inspicitur, sed etiam, quia ipsum immediate inspicit; ut ille dicatur Deo assistere, qui Deo seruit, ipsum immediate inspiciendo, oportet, quod multis modis accipiatur assistere, secundum q̃ multis modis Deus dicitur immediate videri. Nam quoties multiplicatur vnum oppositorum, toties multiplicatur & reliquum: ut quot modis Deus videtur mediate, & per medium, tot potest intelligi, videri immediate, & sine medio.

Potest autem aliquid dici nô immediate videre Deum, quia caret intellectu, per quem potest apprehendi Deus. Cum enim Deus relucent in omnibus, quicunque videt aliquid, quacunque visione videat illud, dicitur videre illud, in quo re-

A lucet Deus: non tamē propter hoc dicitur immediate videre Deum; immo dicitur non habere secundum notitiam præsentem Deum, quia non habet intellectum, per quem apprehendit Deus.

Secundo modo dicitur aliquid non immediate videre Deum, quia & si habet intellectum, per quem potest videri Deus, habet tamen corpus mortale, per quod retardatur à visione Dei, iuxta illud Exodi: Nô videbit me homo, & viuet. i. q̃. diu viuit in hac vita mortali. nullus enim purus homo, quàm diu viuit in hac vita mortali, p̃t immediate videre Deum, nisi esset sic à sensibus abstractus, & raptus, q̃ nesciret vtrû esset in corpore, vel extra corpus. sicut Paulus raptus ad tertium cœlum, etiâ in hac vita mortali vidit Deû.

Tertiò modo dicitur aliquid non immediate videre Deû: quia utitur sensibus corporalibus, per quos distrahitur à consideratione Dei. quia ut dicitur Sapientiæ: Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena dubitatio deprimit sensum multa cogitantem. In hac enim vita mortali aggrauatur anima per corpus, ne tendat in Deum, & deprimitur per sensum multa cogitantem, ne feratur in ipsum. Dicimus autem hoc esse in vita mortali, quia in resurrectione, ut Aug. ait circa finem super Gen. ad litteram, Corpus tunc erit animæ gloriæ, quod nunc est sarcinæ.

Quartò modo dicitur aliquid non immediate videre Deum, quia impeditur per culpâ, sicut dictum est per Prophetam, q̃ iniquitates vestre diuiserunt inter vos, & Deum vestrum.

Quintò modo dicitur aliquis non immediate videre Deum, quia si non impeditur per culpam, non tamen perficitur per consummatam gratiâ. Nam soli illi immediate, & clarè, & facie ad faciè dicuntur videre Deum, qui non solum carent culpa, sed etiam sunt in gloria, & habent cōsummatam gratiam.

Quinque ergo sunt causæ non immediate videnti Deum, prout ad præsentem quæstionem spectat, videlicet carentia intellectus, grauitas corporis, distractio sensus, infectio culpæ, & imperfectio gratiæ. Et sicut propter hæc quinque dicitur aliquis non immediate videre Deum, sic quandoque aliquid istorum subtrahitur ab aliquo, ille aliquam immediatam visionem hêt ad Deum, ut ille, qui habet intellectum, immediate cognitionem habet ad Deum respectu eius, qui intellectu caret, quia potest tanquam immediatum obiectum habere ipsum, siue habeat ipsum immediatum obiectum cognoscendo, quia est, siue aliter, sic etiam magis immediatâ cognitionem habet ille, qui non solum intellectum habet cognoscentem, sed etiam, qui caret corpore aggrauante, etiam caret sensu distrahente: & adhuc magis immediate videt, qui non habet culpam impediētem: & ille potissimè immediate, qui habet gloriam, & gratiam consummatam.

Cū ergo quæritur, vtrû Angeli mali Deo assistant, vel vtrû Deo p̃sentialiter seruiant, vel dicant Deo præsentialiter seruire, q̃a à Deo p̃naliter, &

Exo di 17.

2. Cor. 12.

Sapientia 9.

Tomo 3.

Esa. 59.

Dæmones quomodo Deo assistant.

& immediatè cognoscuntur, cum seruiunt: vel quia eum immediatè, & præsentialiter cognoscunt. Si primo modo, cum dupliciter sit Dei cognitio: vna simplicis notitiæ, & alia approbationis. Insuper cum notitia approbationis possit duplex esse, vna quantum ad genus operis, & alia quantum ad intentionem facientis, tribus modis potest secundum primum modum intelligi, quod Diabolus Deo assistat, vel quia cum ei seruit, à Deo simplici notitia cognoscitur, & sic quicunque Deo obsequitur, sibi assistit. quia quandoque ei obsequitur, saltem ista notitia a Deo cognoscitur. Vel potest hoc secundo intelligi, quod Deo assistit, quia cum ei obsequitur, approbatur eius opus, quantum ad genus facti, secundum quem modum etiam Diabolus potest dici, quod Deo assistat, quia multa de genere bonorum sunt per malos Angelos, sicut exercitatio electorum, & puni-
tio malorum. sed si hoc intelligatur tertio modo, quod Diabolus Deo assistat, quia cum ei obsequitur, eius intentio approbatur; sic nunquam Diabolus Deo assistit, quia & si facit aliquid de genere bonorum, semper facit illud mala intentione, secundum quem modum, & Augustinus ait. 4. de Tri. quod si aliqua vera Diabolus dicit, dicit ea intentione fallēdi. Ideo & dominus Iob. j. non interrogauit a Sathan, quando affuit inter filios Dei, quid fecisti? sed vnde venis? Tūc enim Sathan dicitur adesse inter filios Dei, quando facit aliquid de genere bonorum, & tunc notum est, quid faciat: sed notitia approbationis non est notum Deo vnde Sathan venit, id est, qua intentione illud fecit, & quid mouit ipsum ad faciendum.

Aduertendum tamen, quod cum Diabolus facit aliqua de genere bonorum, dicitur adesse, quia si accidentaliter esse inter filios Dei, quia & si bonum facit, hoc est per accidens, cum semper intendat nocere, & malum facere.

Viso quomodo Diabolus potest dici assistere Deo, prout sic ei obsequitur, quod ab ipso immediatè, & præsentialiter cognoscitur, & quantum ad genus operis approbatur.

Restat videre, quomodo possit dici Deo assistere, quia ei obsequendo, ipsum immediatè, & principaliter cognoscit. propter quod sciendum quod Diabolus non agit, ut obsequatur Deo, sed multoties in agendo deluditur, cognoscens quæ egit, fuisse in obsequium Dei, cum facit aliquod bonum iustorum, quod fecerat in eorum detrimentum. Vnde Aug. 11. super Gen. dicit, quod Diabolus est initium figmenti Dei, quia præciens eum propria voluntate malum, fecit ipsum vtilem bonis. Et eo. lib. ait, quod Diabolus illudatur, & est ille Draco, qui creatus est, ut illudatur ei, & tunc illudatur Diabolo, quando de sua malivolentia consulitur Ecclesiæ Dei. licet ergo Diabolus non intendat seruire, & obsequi. Multoties tamen videt se seruiuisse, & obsequium præstasse, & hoc præsentialiter, & immediatè cognoscens potest dici, licet per accidens assistisse Deo: qui tot modis potest intelligi assistere, quot modis illu-

sus præstans obsequium Deo potest surgere in immediatam cognitionem Dei, quod multis modis veritatem habet.

Primò quia habet intellectum, per quem potest habere aliquam immediatam obiectum Deum, siue, quia est: siue qualitercunque aliter.

Secundo, quia non habet corpus, per quod aggrauetur in cognoscendo Deum.

Tertio, quia non habet sensum, per quem distrahetur a tali cognitione. sed non assistit Deo, quod non habeat culpam, per quam impeditur ab huiusmodi cognitione. quilibet enim Diabolus non assistit hoc modo Deo: in statu tamen innocentie hoc modo assistebat illi. Sed quinto modo, quod assistat Deo, quia habeat gratiam consummatam, per quam immediatè feratur in ipsum, nec nunc assistit, nec vnquam assistit. quia nunquam habuit huiusmodi gratiam consummatam. nam & si aliqui ponant, quod fuit in gratia, intelligunt de gratia initiata, non consummata.

Aduertendum tamen, quod omnes isti modi assistendi, qui possunt competere Diabolo, sunt secundum quid. quia sunt secundum aliquem modum, non simpliciter, & sunt per accidens, quia sunt præter intentionem Diaboli: cum assistere, ut patuit per Hugutionem, dicat præsentiam, non quamcunque, sed præsentiam obsequiosam, quod est contra intentionem Diaboli. quia licet, ut diximus multoties, Diabolo illudatur, in tantum, quod ipse multoties se cognoscat obsequium præstasse bonis, nunquam tamē ipse egit, quod fecit, ut obsequeretur, & in bonum iustorum, sed semper machinabatur ad malum.

Et quia quæ sunt per accidens, & secundum quid, magis possunt dici non esse, quàm esse; & si dicuntur talia esse cū determinatione, sunt concedenda. ideo magis dicendum est, Diabolum non assistere, quam assistere. Et si dicatur assistere, cū determinatione est concedendum, sicut conceditur in Iob, quod Sathan affuit inter filios Dei, vel, quod stetit ante Deum, cum hac tamen conditione adiecta, quod Deus quæsiuit ab eo: vnde venis? quia notitia approbationis non erat Deo notum, qua intentione Diabolus agebat, vel vnde veniebat, id est, qua intentione mouebatur ad sua opera facienda.

RESP. AD ARG. ART.

D

Primum patet solutio per iam dicta. quia expositum est, quomodo Diabolus fuit inter filios Dei, & assistit coram Deo. quia hoc fuit per accidens, & secundum quid, prout aliqua fecerat de genere bonorum, ipse tamen ea agebat mala intentione, ut sic diceretur assistisse, prout ex eius malis operibus eliciebat aliquod bonum, quod per accidens est. Accidit enim, quod mala ordinantur in bonum.

Et per hoc patet solutio ad secundū. quia hoc modo dicitur Diabolus egredi a facie Dei, quia & si Aegid. super ij. Sen. T t 3 est

Dei cognitio duplex.

Demon quot modis Deū cognoscat.

Tomo 3. cap. 1.

Sathan quomodo dicitur esse inter filios Dei. Iob. 1.

Demon quomodo Deo assistat.

Assistere, prout quid.

Sathan inter filios Dei. Iob. 1. Hūc locum perpende.

Demon Deo seruans illudatur.

Diabolus initium figmenti Dei. Vide variam lect. d. 3. p. 2. in fronte.

Diabolo quomodo illudatur.

Demon quomodo egredi a facie Dei.

est coram Deo, faciendo ea, quæ vult Deus: ipso tamen, quantum est de se, egreditur a facie Dei, quia non facit ea illa intentione, qua vult Deus. propter quod, & si hoc modo dicatur assistere Deo, erit secundum quid, & per accidens.

Angeli in
sua creatio-
ne quomo-
do viderunt
res in verbo.

Ad tertium dicendum, quod Angeli a sui conditione viderunt res in verbo, quia a sui conditione cognouerunt verbum diuinum esse causam rerum, nam agere per intellectum est verbo agere, cum semper intellectus intelligendo formet verbum. Vtrum autem huiusmodi verbum sit persona realiter distincta est supra rationem, & intellectum creatum, quia ductu naturalis rationis Trinitas sufficienter sciri non potest: sed, quod Deus intelligit se, & est dare verbum diuinum: & quod Deus diligit se, & est dare diuinum amorem: & quod Deus intelligendo, & volendo se intelligit, & vult alia; & quod diuinum intelligere, & eius verbum, & velle diuinum, & eius amor sunt causa productionis rerum, solo ductu rationis sciri potest, nec tamen propter hoc ductu rationis sciatur Trinitas personarum, quia diceret aliquis Gentilis, siue Philosophus, quod huiusmodi diuinum verbum, vel diuinus amor, nullo modo differunt realiter a Deo, se diligente, & concipiente verbum, & se volente, & producente amorem. quod quamuis falsum sit, & vere in hoc consistat Trinitas personarum, quod Deus pater se intelligendo concipit verbum, & quod pater, & verbum se diligendo spirant amorem: & quod ex hoc sunt ibi tres personæ realiter differentes. Ista tamen veritas, & huiusmodi realis differentia sufficienter per rationes probari non potest.

Redeamus ergo ad propositum, & dicamus, quod Angeli naturaliter a principio, ex quo fuerunt conditi, potuerunt cognoscere diuinum verbum esse causam omnium rerum, quamuis ipsum diuinum verbum, secundum suam essentiam non viderent, & quia res cognoscitur in sua causa, & potissime cum scitur, quod eius est causa, poterant Angeli a sui conditione hoc modo cognoscere res in verbo. Cum ergo arguitur, quod videre res in verbo, est Deum intime contemplari; pater, quod videre sic res in verbo, sicut Angeli naturaliter a sui principio videre poterant, non est Deum videre per essentiam, nec est ipsum intime contemplari.

Vel possumus dicere, quod Angeli a sui conditione, id est, parum post suam conditionem, viderunt res in verbo, quia modica fuit morula inter creationem omnium Angelorum, & lapsum malorum, & confirmationem bonorum. Sed ex hoc non habetur, quod Angeli mali viderint res in verbo, loquendo de visione verbi per essentiam, sed solum, quod boni.

Angeli bene
nati ad
sciendum.

Homo male na-
tus ad scien-
dum.

Ad quartum dicendum, quod Angeli sunt bene nati ad sciendum, & eadem sunt magis nota eis, & naturæ, loquendo de his, quæ possunt intelligere naturaliter: nos autem sumus male nati ad sciendum, quia etiam de his, de quibus possumus naturaliter scire, non solum, quia sunt, sed

A quid sunt, prius cognoscimus minus nota naturæ, quam magis nota: ut prius cognoscimus effectus, quam causas: immo ipsa accidentia, quæ sunt causata a principiis subiecti, conferunt magnam partem ad cognoscendum, quod quid est ipsius subiecti, ut dicitur in primo de anima. 1. de anima
l. c. 11.

Sed ex hoc non sequitur, quod Angeli Deum, & est manifestissimum in natura, potuissent per essentiam cognoscere cognitione naturali: cum hæc cognitio sit supra naturam cuiuscunque intellectus creati. sunt, n. Angeli pleni formis, & sunt quasi in actu respectu eorum, quæ possunt cognoscere naturaliter, non autem respectu eorum, quæ supernaturaliter tantum possunt intelligi. Dæmones ergo quantumcunque eis remanserint naturalia integra, & splendidissima; non tamen propter hoc intime contemplantur Deum, nec vident eum per essentiam, nec unquam viderunt. nam Diabolus propter suam quidem superbiam de cælo corruit, & amotus est impius, ne videret gloriam Dei. Angeli pleni
formis.

Resolutio Dub. I.

Omnes Angeli boni Deo assistunt, quatenus assistere dicit contemplari, & ad exteriora non mitti, idque non proprie.

Did autem, quod quærebatur, vtrum omnes assistant. Dicendum, quod dupliciter possumus soluere hanc questionem. Pimo distinguendo de assistere, secundum, quod potest sumi positivè, & negativè. Secundo possumus hoc soluere distinguendo de ipso assistere, prout sumitur positivè tantum. t. c. 4.

Propter quod sciendum, quod sicut primum habet duplicem acceptionem, unam positivam, ut dicatur primum, post quod sunt alia, secundum quem modum loquitur Philosophus in 2. Metaphys. quod primum in quolibet genere est causa omnium aliorum. Alia autem acceptionem habet negativam, ut dicatur primum, ante quod nihil sit: sic & assistere potest accipi positivè, ut dicatur assistere idem esse, quod intime contemplari. Alio modo potest accipi negativè, ut dicatur assistere idem esse, quod ad exteriora non mitti, quæ duæ acceptiones licet se concomitentur in hoc nomine primum, quia nihil est ante ipsum, secundum quod huiusmodi est, & oportet, quod ab ipso, & post ipsum sint alia: non tamen se concomitantur absolute, in eo, quod est assistere, ut semper acceptio positivæ concomitetur negativæ, vel econverso. nam aliqui intime contemplantur, qui ad exteriora non mittuntur: & aliqui ad hæc exteriora mittuntur, qui intime non contemplantur. Nam Apostoli, qui latino sermone dicuntur missi ad explenda hæc exteriora ministeria pro salute electorum, missi fuerunt, nec tam ex hoc intime contemplabantur. Cum

Cum ergo quæritur: Vtrum omnes angeli boni assistant: si loquimur de assistere, prout dicitur positiuè tantum, & prout idem est, quod intimè contemplari, & videre Deum per essentiam: sic omnes assistunt, sed hoc modo de assistere nō loquimur. Alio modo potest sumi assistere: prout utrumque complectitur, & prout dicit quid positiuè, & quid negatiuè, & prout idem est, quod intimè contemplari, & ad exteriora non mitti: & sic non omnes angeli assistunt, quia non omnibus competit ista duo, quod intimè contemplentur, & ad exteriora non mittantur, sed solū hæc competit superioribus angelis, & hoc modo loquimur de assistere, prout diuiditur contra ministrare, quod est ad exteriora mitti.

Verum quia intellectus hominis non quiescit, oportet de ipso assistere, ut sumitur positiuè, distinctionem facere, quia, ut dicitur circa finē secundi Eléchorū, semper in non facere intelligitur facere, & omnino in negatione dictio. i. affirmatio. Nam nulla est negatio, quæ non fundetur super aliqua affirmatione. Ideo semper intellectus negationis habet in se intellectum affirmationis. Si ergo hæc duo importat assistere, intimè contemplari, & ad exteriora nō mitti: istud ad exteriora non mitti, alicui positiuè innititur, vel alicui positiuè opponitur, ratione cuius hoc negatur. Nam loquendo de huiusmodi locutionibus, cum constantia subiecti, nihil ab aliquo negatur, nisi quia de ipso aliquid affirmatur, ratione cuius illud negatur ab eo. Dicemus ergo, quod cōuenit, aliquem intimè contemplari, cui secundum ordinem diuinitus promulgatum, repugnat, ad exteriora mitti.

Propter quod sciendum, quod omnes angeli faciunt vnā quandam societatem, & vnā quādam ciuitatem, & constituunt tres Hierarchias & 9. ordines. Nam non solum omnes boni angeli, sed etiam omnes homines electi, vna cū bonis angelis, faciunt vnā ciuitatem, & vnā societatem, ut vult Aug. 12. de Ciuitate Dei, circa principium. Assistere itaque, & intimè contemplari, vel potest sumi quantum ad statum beatitudinis, qui competit toti societati Angelorum, vel quātum ad conditionem Hierarchiarum, vel quātum ad distinctionem ordinum. Primò modo assistere, & intimè contemplari, idem est positiuè loquendo, quod Deum per essentiam videre. Nā hæc est beatitudo nostra, & hæc erit vita æterna, ut cognoscamus Deum verum clarè, & apertè. Et quem misit Iesum Christum, ut dicitur Io. 16. ita tamen, quod istud videre clarè est vita æterna, prout includit diligere, quia si esset visio clara sine dilectione, si esset possibile, non essemus ex hoc felices, sed miseri. Nam videre & cognoscere esse in altissimo statu, quem non diligimus, non adgenerat in nobis gaudium, sed dolorem: sic ergo sumendo assistere positiuè, quod est idem, quod videre Deum per essentiam, habet suum negatiuum oppositum, quod est nō videre per essentiam, sed videre solum Deum per speculum in ænigmate, vel in effectibus, & in ali-

A quo simili, & sic assistere competit omnibus angelis bonis, quia omnibus competit præfatum positiuum, & ab omnibus remouetur suum oppositum negatiuum. Secundo modo potest accipi assistere secundum conditionem Hierarchiarum. Dicebatur enim, quod Hierarchiæ distinguuntur secundum modum accipiendi illuminationes, secundum quod ibi illuminationes recipiuntur in ipso fonte, siue in ipso Deo, & hæc est Hierarchia prima, quæ immediatè illuminatur à Deo, & quæ sic intimè contēplatur, quia non solum videt Deum per essentiam, quod cōpetit omnibus beatis, sed & in ipso Deo cernit, & videt leges, & rationes, secundum quas Deus disposuit vniuersum gubernare, & saluare electos. Aliqui autem non possunt has leges, & rationes immediatè videre in ipso Deo, sed vident ea in quibusdam vniuersalibus conceptibus, & rationibus, & hic est modus Hierarchiæ secundæ, quæ à prima Hierarchia per quosdam vniuersales conceptus docetur, & illuminatur. Aliqui autem nec in ipso Deo immediatè: nec in illis vniuersalibus conceptibus sufficiunt ad videndum illas leges, & rationes: sed oportet, quod eis talia magis particulariter proponantur. Et iste est modus Hierarchiæ tertiæ, quæ hoc modo illuminationes recipit à secunda, ergo quantum ad receptiones illuminationum, per quas distinguuntur Hierarchiæ: possumus dicere, quod positiuè loquendo, idem est assistere, quod immediatè illuminari à Deo de gubernatione mundi, & salute electorum, quod positiuum habet suū oppositum negatiuum, quod est non illuminari hoc modo immediatè à Deo. & sic assistere non competit omnibus angelis, sed soli Hierarchiæ primæ, quia sola illa hoc modo immediatè illuminatur à Deo: ideo Dionysius, de illa Hierarchia loquens. 7. de Ange. Hierarch. ait, quod immediatè collocatur circa Deum. Et in eodem c. infra dicitur, quod huiusmodi angeli primæ Hierarchiæ sunt collocati velut in vestibulis ipsius Dei. Tertio modo potest accipi assistere secundum distinctionem ordinum. Ordines autem, ut supra diximus, distinguuntur penes officia, quia quilibet ordo habet suum officium. Secundum hoc ergo assistere, idem est, quod habere officiū pro gubernatione mundi, & salute electorum, ad interiora tantum positiuè loquendo, quod positiuum habet oppositum negatiuum, quod est non habere officiū ad exteriora, vel non mitti ad exterius, & sic propriè loquimur de assistere: ut illi dicantur assistere, qui secundum suum officium ad exteriora non mittuntur. Hoc modo assistere competit non solum Hierarchiæ primæ, sed etiam omnibus ordinibus, qui nō mittuntur ad exteriora. Potest enim contingere, quod aliqui angeli circa gubernationem mundi, & salutem electorum non immediatè illuminentur à Deo: nec mittantur ad exteriora, id est huc inferius ad nos: sed solum secundum illuminationes, quas recipiunt à superioribus angelis dirigant inferiores Angelos: ita, quod nunquam ad exteriora

Negatio
semper fundatur super
affirmatione. Elenchonum 2.

Assistere
quid.

Io. 16.

riora mittantur, sed solum secundum hunc modum cooperantur ad salutem nostram: & tales Angeli dicuntur assistere non secundum conditionem Hierarchiarum, quod immediatè illuminentur à Deo, sed secundum distinctionem ordinum. quia exteriora officia non exercent.

RESP. AD ARG. DVB. I.

Angeli omnes quomodo semper assistant.

Ad primum dicendum, quod omnes angeli semper sunt ante faciem Dei, quia hoc modo semper assistunt sibi, prout assistere sumitur secundum statum beatitudinis, non autem secundum conditionem Hierarchiarum: nec, ut sumitur secundum distinctionem ordinum. Ad formam autem arguendi dicendum, quod non est simile de Rege aliquo temporali, & de Deo, quia huiusmodi rex temporalis corporali sensu cernitur, & ubique esse non potest: ideo ministri eius cum ad exteriora mittuntur, non amplius vident faciem Regis. quia cognitio sensitiva ex distantia tollitur: & huiusmodi Rex ubique esse non potest, ut eum sui ministri semper valeant contemplari. Deus autem intellectuali cognitione cognoscitur: qui per localem distantiam non tollitur: Dato tamen, quod per localem distantiam tolleretur, non tamè tolleretur quin esset ipse Deus ubique, ut angeli ad exterius destinati, & inferius missi semper Deum in seipsis habeant, & semper Deum faciem ad faciem videant. Sic ergo angeli ad exteriora mittuntur, quod tamen ab intimis non recedunt, quia semper Deum præsentialiter vident.

Ad secundum dicendum, quod assistere, ut hic de assistere loquimur, est Deum sic intimè contemplari, quod ad exteriora non mittatur. licet ergo omnes intimè contemplantur, quia non retardantur per corpus, nec impediuntur per culpam, nec distrahantur per sensus, ideo ipsum clare, & per essentiam cernunt; non tamen omnes sic intimè contemplantur, quod ad exteriora officia minimè deputentur.

Assistere quid sit.

Ad tertium dicendum, quod assistere, ut hic de eo loquimur, est non solum esse ante faciem Dei, & ipsum Deum in se habere: sed, ut sæpius diximus, est ad exteriora non mitti.

Resolutio Dub. II.

Angeli ex secunda Hierarchia non assistunt omnes. Idque patere potest, si assistere eo modo capiatur, quo hic sumi debet.

Ad id autem, quod quærebatur, utrum omnes de secunda Hierarchia assistant: dicendum, quod, ut patuit, hic de assistere loquimur, non ut sumitur respectu beatitudinis, quod est Deum immediatè, & per essentiam videre, quod omnibus competit, nec quantum ad conditionem Hierarchiarum, secundum quem modum idem est

Assistere, quod à Deo immediatè illuminari, sed loquimur de assistere quantum ad officia Angelorum, secundum quæ ordines distinguuntur, secundum quem modum idem est assistere, quod ad exteriora officia minimè deputari. Propter quod ex ipsis officiis Angelorum clarè sciri potest, qui assistunt, & qui ministrant. Nam quatuor ordines, videlicet Seraphin, Cherubin, Throni, & Dominationes assistunt, & ad exteriora officia non mittuntur: Reliqui verò quinque ordines ministrant, & huc ad nos descendunt, & sunt ad exteriora officia deputati. Omnes enim sunt nuncij ministerio interiori, vel exteriori, & omnes operantur ad salutem electorum, & in hoc Deo ministrant, & obsequuntur, iuvando electos, sed aliqui iuvant eos exequendo ministeria interiora, & isti dicuntur assistentes: aliqui exequuntur exteriora, & isti communiter nomine dicuntur ministrantes. cum ergo Throni immediatè videant in ipso Deo secreta leges, & rationes circa gubernationem mundi, & salutem electorum, & hoc modo iuvent nos ad salutem nostram illa secreta alijs reuelando: & cum Cherubin non solum secreta, sed etiam secretiora concernant, & Seraphin non solum huiusmodi secreta, & secretiora, sed etiam secretissima videant, & hoc modo cooperentur ad salutem nostram, talia secreta, secretiora, & secretissima inferiores angelos edocendo: patet, quod huiusmodi tres ordines, & per consequens tota suprema Hierarchia, & immediatè illuminatur à Deo de spectatibus ad electorum salutem, & non deputatur pro huiusmodi salute ad exteriora officia.

Assistentes propriè assistunt.

C propter quod tota talis Hierarchia: omnibus tribus præfatis modis dicitur assistere, quia, & Deum immediatè videt, & ab ipso immediatè illuminatur, & non est ad exteriora officia deputata. Dominationes verò, quæ sunt supremus ordo secundæ Hierarchiæ, sic iuvant nos ad salutem, quod non habent officium ad exteriora deputatum. Nam hoc est eorum officium, quod sunt Architectores operum, & solum præcipiunt, & imperant inferioribus angelis, quæ sunt agenda pro gubernatione mundi, & salute electorum. Hoc autem possunt facere absque eo, quod ad nos descendant, & ad exteriora mittantur, nam cognitionem intellectualem non impedit localis distantia. Existentes enim in cælo, possunt hoc præcipere, & imperare angelis, qui sunt in terra. Propter quod patere potest, quod unus Angelus non illuminat alium aliquid in ipso directe agendo, quia Dominationes fortè non assisterent, sed mitterentur, & solum hoc faciunt veritatem aliquam cognitam aliorum intellectui proponendo. Nam licet proponere veritatem intelligibiliter eo modo, quo proponunt angeli, & licet cognitionem speculativam non impediatur, ut communiter ponitur, localis distantia, propter quod angeli hic in terris speculari possunt veritatem, quam proponunt angeli in cælis superius assistentes, actionem tamen practicam localis distantia impedit, quia, ut patet per Dam. lib. 1. 16. substantia spiritalis

tualis vbi operatur, ibi est. Si ergo angeli superiores illuminarent inferiores directè aliquid in eos agendo, non possent angeli existentes in cœlis illuminare alios existentes in terris. Diximus autem supra, quod si Angeli se illuminando in se directè agerent, & si localis distantia illuminationem Angelorum impediret, quod fortè Dominationes dicerentur mitti. vbi ideo addimus fortè. quia etiam dato, quod localis distantia, huiusmodi illuminationem impediret, adhuc non oporteret Dominationes ad hæc inferiora destinari: sed sufficeret, q̄ huiusmodi dominationes imperarēt angelis existentibus in cœlis, quæ essent agenda pro salute electorum, qui postea ad terram descendentes, manciparent effectui, quæ essent eis à dominationibus imperata: Rationabile tamē est ponere, & videtur textui Euangelij consonare, quod localis distantia illuminationem angelicam nō impediat. Ita, quod angeli ad custodiam puerorum, & ad custodiam hominum deputati in terris, vident faciem Dei in cœlis, & illuminari possunt ab angelis, qui sunt in cœlis. Quilibet enim beatus, vel quilibet angelus bonus videt Deum in seipso, & videt Deū in alijs. & cum Angeli mittuntur de cœlo ad terram, adhuc vident Deum in seipsis, & vident Deum in angelis, qui sunt in cœlis: ita, q̄ Deus, qui est in cœlis, & vt est in angelis, qui sunt in cœlis, videtur ab angelis, qui sunt in terra: & sicut Angeli existentes in terra vident Deū in seipsis, & vident ipsum in angelis existentibus in cœlis: sic possunt quamcūque veritatem propositam ab huiusmodi angelis in cœlis cognoscere, vt nullo modo oporteat dominationes ad hæc inferiora mitti, sed in cœlis existentes possunt illuminare angelos existentes in terris, & possunt quæcūque agēda sunt imperare, & veritatē quorūcūq; imperandi ū pponere.

Qualitercūque autem ista fiant: communiter tamen ponitur. Dominationes ad hæc inferiora non mitti, reliqui autem quinque ordines, vt clarè patet ex eorum officijs, ad hæc inferiora destinantur. Nam si ad virtutes spectat & miracula facere, & legibus naturæ obuiare, & corporalibus præesse; oportet, quod hæc fiant prout hic inferius aliqua insolita agūtur. & quia substantia spiritualis vbi operatur, ibi est; oportet virtutes ad hæc inferiora destinari. Sic etiam, & si potestates præfunt Potestatibus aduersis, impediendo eos, ne nobis noceant: oportet, quod in nos aliquas operationes habeant, & per consequens, quod ad hæc inferiora mittantur. Sic & principatus, qui præfunt populis, & regnis: & Archangeli, quibus committuntur nuncianda maiora: & angeli, quibus minora: oportet, q̄ operationes habeant aliquas hic inferius, & q̄ ad hæc inferiora mittantur.

RESP. AD ARG. DVBI. II.

AD primum dicendum, quod illi de tertia Hierarchia quantū ad gubernationē mundi, & salutē electorum illuminantur à Hierarchia secunda, & reducunt hoc

A modo in Deū per secundā. sed hoc nō obstante, q̄ angeli secunda Hierarchiæ habēt actiones suas in angelos tertiæ: habēt et alij de secunda Hierarchia, & virtutes, & potestates actiones aliquas hic inferius, ratione quarū ad exteriora mittuntur: Sic ē. & principatus, qui sunt supremus ordo tertiæ Hierarchiæ, habent actiones suas in Archangelos, & Angelos, sed hoc nō obstante: habēt etiam actiones suas hic inferius; vnde eis competit ad exteriora transmitti.

Ad secundū dicendū, q̄ sustinere possumus, q̄ plures sint assistentes, quā ministrantes, & tamen plures ordines ministrent, quā assistāt. Nā sicut hic inferius semp̄ superiora corpora sūt maioris continētia, quā inferiora: vt aqua decupla creditur esse ad terrā: aer ad aquā, & ignis ad aerem, & cœlum incōparabiliter excedit hæc inferiora: sic possumus rationabiliter ponere, q̄ longè plures angelos contineant ordines superiores, quā inferiores. propter quod & si plures sint ordines ministrantes, quā assistentes: hoc non obstante: longè plures possunt esse, & sunt angeli assistentes, quā ministrantes.

Ad tertium dicendum, q̄ modus recipiendi diuinum lūmē in vna, & eadem Hierarchia, habet valde magnam latitudinem. Nam, & si tota secunda Hierarchia recipit diuinum lumen in quibuscūdam vniuersalibus conceptibus, ipsi tamē vniuersales conceptus possunt esse magis, & minus vniuersales: ita, q̄ Dominationes vniuersaliori modo recipiunt diuinum lumen, quā virtutes, & potestates: ratione cuius cōpetet eis altius officium, vt ad eas solum spectet esse Architectores, & imperare, q̄ sunt agēda: & quia hoc fieri potest absque eo, q̄ ad exteriora mittantur: ideo Dominationes non ponuntur esse ministrantes, sed assistentes: quāuis virtutes, & potestates ministrantes esse ponantur.

Angeli assistentes an sint plures ministrantibus.

Q V Æ S T I O II.

De Angelorum missione.

CIRCA secundum principale: vt circa missionem Angelorum primò quæritur: Vtrum Angeli mittantur.

A R T I C. I.

An Angeli mittantur. Conclusio est affirmatiua.

D. Tho. 1. p. q. 112. art. 1. Et ad Hebr. 2. lect. 6. D. Bonau. d. 10. art. 1. q. 1. Ric. d. 10. q. 1. Th. arg. d. 10. q. 1. art. 1. Biel. d. 10. q. 1. Anto. Andr. d. 10. q. 1. Nic. de Nis. tr. 2. p. 2. q. 1.

ET videtur, quod non. Quia frustra mittitur nuncius, vbi præses est Dominus. sed Deus est vbique præsens, ergo nunquam suos angelos destinat.

Præterea modus actionis sequitur modum naturæ: cum ergo angelus sit natura

turæ

turæ intellectualis; oportet, quod intellectualiter agat, sed actio intellectualis est abstracta ab hic, & nunc, & non respicit determinatum locum, ille autem, qui mittitur, pergit ad determinatum locum, mitti ergo repugnat Angelis.

Præterea missio diuinæ personæ sufficit ad quęcunque agenda. Cum ergo semper fuerit missio diuinarum personarum, saltem missio inuisibilis, secundum, quod Pater mittit in mentem nostram Filium; & Pater, & Filius Spiritum sanctum: & secundum, quod rota Trinitas dicitur ad nos venire. quo posito, superfluit quęcunque missio Angelorum.

Præterea cælum Empyreum, ubi assistunt Angeli, est locus pertinet ad dignitatem, sed secundum Dam. lib. 2. c. 3. Cum Angeli sunt in terra, & cum ad terram à Deo mittuntur, non remanent in cælo. derogatur ergo dignitati eorum, si cælum deferentes ad terram mittantur, ergo &c.

Præterea ministrare est inferioris naturæ: sed Angeli sunt superiores nobis, ergo non mittuntur in ministerium nostrum.

IN CONTRARIUM est, quia dicitur **Thob. 12.** Thob. Angelum dixisse Thobiæ: Misit me dominus, ut curarem te, & Saram uxorem filij tui. Et **Exod. 23.** Exo. scribitur: Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via.

Dub. I. Lateralis.

An Angeli omnes mittantur Conclusio est negativa.

D. Tho. 1. p. q. 1. artic. 2. Et 2. sentent. d. 10. artic. 1. **D. bonau. d. 10. artic. 2. q. 2.** **Ric. d. 10. q. 2.** **Scot. d. 10. q. 1.** **Dur. d. 10. q. 1.** **Biel. d. 10. q. 1.** & vide Doct. supra citatos.

UTERIVS queritur: Vtrum omnes Angeli mittantur. Nec est ista quæstio eadem cum præcedenti, qua quæsitum est: Vtrum omnes assistant. possunt enim diuidi Angeli in assistentes, & ministrantes: ut dicantur illi ministrantes qui ex officio habent quod ministrent; & illi assistentes, qui ex officio habent, quod assistant: Attamen ex aliqua suborta causa, potest contingere, quod supremi, & assistentes mittantur, sicut huiusmodi temporales Regis, licet aliquos habeant ex officio deputatos ad mittendum: attamen pro aliquo arduo negotio aliquos maiores de sua curia mittunt, & etiam ipsimet aliquando ad aliqua agenda pergunt.

Queritur ergo, & si non ex officio, tamen ex aliqua suborta causa, an omnes, quantuncunque superiores Angelos, contingat mitti.

Et viderur, quod sic, quia dicitur **Esai.** Volauit ad me vnus de Seraphin, sed Seraphin est omnino supremus ordo, ergo &c.

Præterea ad **Hebræ.** dicitur, quod omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi, ergo & cætera.

A Præterea plus est mitti diuinas personas, quā quoscunque Angelos superiores, sed ipsę diuinę personę ad nos mittuntur, ergo multo magis quā tuncunque superiores Angeli.

Præterea Angelus idem est, quod nuncius; sed omnes communi nomine dicuntur Angeli, ergo omnes sunt nuncij, & omnes mittuntur.

IN CONTRARIUM est, **Dio. 4. de Angelica Hierarchia**, dicens, q. lex diuinitatis est inferiora reducere in suprema per media, non ergo omnes Angeli mittuntur, sed Angeli, qui sunt medij inter nos, & superiores Angelos, ad nos mittuntur, & per illos in Deum reducimur,

Dub. II. Lateralis.

An Angeli missi à contemplatione retardentur. Conclusio est negativa.

D. Tho. 2. sentent. d. 10. art. 4.

UTERIVS autem queritur, vtrum Angeli cum mittuntur, à contemplatione retardentur.

Et videtur, quod sic, quia secundum Philosophum possumus plura scire, intelligere, vnum tantum. cum ergo Angeli ministrant, intenti sunt circa illud, circa quod suum ministerium exercent, retrahuntur ergo ab omni alio intellectu, & per consequens retrahuntur à contemplatione Dei.

Præterea potentia finita habet operationem finitam, & limitatam, & non potest simul in plures operationes exire. sed Angelus cum sit creatura est potentię finitę, non ergo simul poterit ministrare, & contemplari, cum ista sint opera varia, & diuersa.

Præterea nos, cum actioni insistimus, quod sit per potētias sensitivas, impedimur à contemplatione, quę sit per potentiam intellectuam. sed magis videtur, quod ministratio debeat impedire cōtemplationem Angeli, cum hoc fiat per vnā & eandē potentiam, scilicet, per intellectum, quā nostra, cum hoc fiat per aliam, & aliam potentiam. sicut agens per vnā manum magis impeditur, ne ageret actiones plures, quā agens per duas manus. ergo si in nobis impeditur contemplatio per ministrationem, multo ergo fortius in Angelis.

IN CONTRARIUM est, quia habetur in littera, quod cū Angeli ad exteriora prodeunt, ab intimis non recedunt, sed Dei præsentia, & cōtemplationi semper assistunt.

Præterea in Euangelio scribitur, quod Angeli eorum semper vident faciem patris. Angeli ergo ad nostram custodiam deputati, à visione faciei Patris, & à contemplatione, faciei Dei non impediuntur.

RESO.

Top. 4. l. 1. co 33.

C

D

Mat 24

Resolutio Artic.

Angeli mittuntur, & quidem congruè. Idque verò patet considerantibus Angelorum, reliquarum creaturarum, totiusque Vniuersi naturam: nec non Patris, Filij, ac Spiritus Sancti appropriatum.

RESPONDEO dicendum, ad quæstionem illam, cum quæritur: Vtrum angeli mittantur, & primo videndū est, qd est missio, quo viso apparere poterit: Vtrum angelis competat mitti, vel repugnet eis, quod mittant. Secundo assignandæ sunt rationes, & causæ, quare dignū, & congruum sit, quod angeli mittantur. quia dato, quod mitti non repugnaret angelis, & qd posset eis hoc competere; si tamen nulla esset ratio, vel causa, quare mitterentur, frustra esset eorum missio.

Propter primū sciendum, qd hoc est mittere: operari, & agere per alium; eo enim ipso, quod quis operatur per alium, & maximè si ille, per quem operatur, est intellectualis naturæ, dicitur illum mittere, nullus ergo mittitur, nisi habeat virtutē ab alio, quia qui à nullo alio virtutē habet, nullus alius per ipsum operari potest. Ideo Augu. 2. de Tri. ca. 12. ait, quod Pater nusquam scripturarum nobis occurrit, quod fuerit missus, eo. n. ipso, quod Pater non habet virtutē ab alio, nullus per ipsum operari potest, & per consequens non potest intelligi, quod mittatur. Dupliciter ergo potest intelligi, quod aliquis mittatur, sicut dupliciter potest intelligi, quod alius per alium operet. quia, vel operatur per ipsum, quia incipit esse, vbi prius non erat, quod non potest esse sine mutatione sui: & hoc modo mitti non pōt cōpetere nisi creaturis: vel operatur per eum, quia incipit esse qualiter non erat, & sic mitti potest competere, & creaturis, & personis diuinis, eo enim ipso, quod Pater dat virtutem filio, ex hoc operatur per filium, & eo ipso, quod Pater, & Filius dant virtutes Spiritui Sancto, dicuntur operari per Spiritum sanctum, illud ergo opus, qd est à Spiritu sancto, vt est ab eo, est etiam à Patre, & Filio, cum virtutem operandi habeat Spiritus sanctus ab eis: & illud opus, quod est à filio, vt est à filio immediatē, est à patre mediante filio, cum virtutem operandi dedit pater filio. Est ergo quodlibet opus à tota Trinitate, & à qualibet persona in Trinitate. quia indiuisa sunt opera Trinitatis, sicut indiuisa est eorum virtus, substantia, & natura. quæ enim habent indiuisam virtutem, & substantiam: oportet, quod habeant indiuisam operationem, vt patet ex Dion. & Dam. sed licet quodlibet opus sit à Trinitate, & à qualibet persona, nō tamē est eodem modo à qualibet huiusmodi persona. Nam sicut est vna, & eadem virtus, & substantia totius Trinitatis, & cuiuslibet personæ, non

Atamen huiusmodi virtus, & substantia est eodem modo in qualibet huiusmodi persona: vel quod idem est, non eodem modo habet huiusmodi virtutem, & substantiam qualibet persona. quia pater habet eam à nullo, filius habet eam à patre, spiritus sanctus ab vtroque. Sic & ipsum operari habet filius à patre, & spiritus sanctus ab vtroque.

Quotiescunque ergo in creatura sit opus appropriatum filio, potest ex hoc dici mitti filius. quia illud opus operatur pater per filium: & si fiat opus appropriatum spiritui sancto, posset ex hoc dici mitti spiritus sanctus, sed si fieret opus appropriatum patri non diceretur ex hoc mitti pater, quia nullus operatur per patrem, quia nullus dedit patri substantiam nec virtutem, & per consequens nullus dedit sibi, quod operetur, vel agat, eo ergo ipso, quod Deus operatur per Angelos, dicitur mittere Angelos. sed, vt diximus, in personis diuinis potest esse missio vno modo tantum, vt dicatur persona diuina mitti, nō vbi nō erat, cū qualibet persona diuina sit Deus, & sit vbique, sed qualiter non erat; non per mutationem sui, sed per mutationem nostram: sed angeli vtroque modo mittuntur, & vbi non erant, & qualiter non erant, & per mutationē sui, & per mutationem eorum, ad quos mittuntur. Mittuntur. n. angeli, vbi non erant, cū mittuntur ad nos, vt cum ministrant nobis, & custodiunt nos: mittuntur qualiter non erant, cum mittuntur ad alios Angelos, & cum illuminant eos. Nam secundum Dam. lib. 1. cap. 16. Substantia spiritualis vbi operatur, ibi est. Et secundum eundem lib. 2. cap. 3. Angeli cum sunt in cælo, non sunt in terra. ergo cum ministrant nobis, & operantur circa nos, desinunt esse in cælo, & incipiunt esse vbi non erant. sed cum operantur circa seipsos, vt cum vnus illuminat alium, quia hoc localis distantia impedire non potest, non dicitur mitti vbi non erat, sed qualiter non erat, quia non erat ibi, vt illuminans alium, & incipit ibi tunc esse, vt illuminans ipsum. Cum ergo illam illuminationem operetur Deus in inferiori Angelo per superiorem, dicitur Deus ad inferiorem Angelum mittere superiorem. Nec est inconueniens, quod huiusmodi missio superioris angeli, non solum cum mittitur, vbi non erat, sed etiam cum mittitur qualiter non erat, fiat per mutationem ipsius angeli missi. Incipit enim tunc Angelus sic missus, formare aliqua in intellectu suo, & proponere aliqua intellectualiter inferiori Angelo, quæ prius non proponebat.

Viso quid est mitti, & quod potest competere angelis, quod mittantur; volumus assignare rationes, & causas, quare dignum, & congruum est, quod Angeli mittantur. Possumus autem circa hoc assignare. 7. breues rationes, vt Prima sumatur ex parte nostra. Secunda ex parte Angelorum. Tertia ex parte creaturarum, quæ sunt in vniuerso. Quarta ex parte ipsius totius vniuersi. Quinta ex parte Dei, quantum ad appropriatum

Filius, & Spiritus Sanctus Sa-
cti missio.

Mittite qd
sit.

Pater cur
nusquā mis-
sus.

Missio du-
plex.

Trinitatis
opera indi-
uisa: sed nō
eodem mo-
do sunt à
qualibet p-
sona.

Angelorū
missionis ra-
tiones quæ.

propriatum Patris. Sexta ex parte Dei quantum ad appropriatum Filij. Septima, & vltima ex parte Dei quantum ad appropriatum Spiritus sancti.

Prima via sic patet: Nam ex parte nostra, vt quia nobis valde est necessaria ministratio Angelorum, & eorum custodia; ideo dignum, & congruum est, vt Deus, qui diligit omnia, quæ sunt, & nihil odit eorum, quæ fecit, quod ipse subueniat nobis creaturis suis, secundum, quod vident nos deficere, & necessitatem habere: & quia ipse videt nos habere bellum, & colluctationem aduersus principes, & potestates, & aduersus rectores tenebrarum harum, & aduersus spirituales nequitias, quæ sunt nobis inuisibiles, quibus non possemus resistere, nisi boni Angeli nos iuuarent: ideo dignum est, quod ad nos mittantur, & quod ad nostram custodiam deputentur.

Secunda via sumitur ex parte ipsorum Angelorum, cum enim debeamus esse ciues vnus, & eiusdem ciuitatis; dignum est, q̄ nos inuicem diligamus: & q̄ nos inuicē iuueamus. Propter ipsos ergo Angelos, vt manifestetur eorum dilectio ad nos, & etiam propter eorum meritum, quia in hoc saltem merentur accidentale præmium; dignum est, quod angeli nobis ministrēt, & q̄ deputentur ad nostram custodiam.

Tertia via sumitur ex parte creaturarum, quæ sunt in vniuerso. Posset enim Deus omnia per se agere, sed, vt non sint superuacua opera sapientiæ suæ, & vt creaturæ suæ nō sint ociosæ: vult dignitatem suam cōmunicare creaturis, & vult infima reducere in suprema per media, & vult nos reducere per Angelos. Ex parte ergo ipsarū creaturarum nē sint ociosæ, infima reducuntur in Deum per media, & homines per Angelos.

Vniuersæ
connexio.

Quarta via sumitur ex parte totius vniuersi. Ipsum, n. vniuersum est quoddam totū, oportet ergo ipsum esse connexum, aliter enim huiusmodi totum nō esset quid vnum, & per consequēs non esset totum, omne enim totum dicit aliquā vnionem, & connexionem partium, huiusmodi autem connexio potissimè est ex eo, quod partes huiusmodi totius agunt, & patiuntur ad inuicem, connexio enim superficialis, quæ est per contactum exteriorem, modica est, sed connexio virtualis, quæ est etiam in profundo, est maior hoc, n. modo coniunguntur actiua passiuis, prout per actionem profundat se agens in passio, siue profundet se directè, quando directè agit in ipsum: siue indirectè, quando non directè agit in ipsum, sed facit aliquid, quo facto fit aliquid in passio, & quia ista est potissima connexio: ideo vniuersum, vt sit bene ordinatum, oportet, vt sit hoc modo connexum, quod semper superiora agant in media, mediæ in infima.

Superiores ergo Angeli agunt in inferiores, inferiores in nos, ideo 7. de Di. no. scribitur, quod Deus omnia indissolubiliter concordās semper

A fines priorum coniunxit principijs secundorum. Fines ergo, & vltimos Angelos, qui carent corporibus, faciens eos operari circa nos, coniungit eos nobis, qui inter corporalia primatum tenemus.

Quinta via sumitur ex parte Dei, quātum ad appropriatum Patris, dignum est enim, quod Angeli sic operentur circa nos, quia in hoc manifestatur diuina auctoritas, & diuina potentia, quæ operatur per tam excellentes creaturas, quæ potentia appropriatur Patri.

Sexta via sumitur ex parte Dei, quantum ad appropriatum Filij, nam in huiusmodi ministratio, & missione, non solum relucet diuina potentia, quæ potest operari per tā excellentes creaturas, sed etiam relucet ibi diuina sapientia, quæ tam ordinatè gubernat mundum, quod semper inferiora reducit in superiora per media, & vult nos reducere in seipsum per Angelos.

Septima, & vltima via sumitur ex parte Dei, quātum ad appropriatum, Spiritus sancti. Relucet enim in hoc diuina bonitas, & diuina dilectio erga nos, quæ appropriatur, Spiritui sancto, quando tam excellentes creaturas deputat ad obsequium nostrum.

RESP. AD ARG. ART.

D primum dicendum, quod Deus est vbique præsens, & omnia posset per se ipsum facere. sed vt non sint superuacua opera sapientiæ suæ, vult dignitatem suam cōmunicare creaturis: & vult, quod creaturæ suæ sint causæ, & agant actiones suas, & hoc modo inferiora corpora gubernentur per superiora: & homines ratione vtentes tanquam inferiores gubernentur, & custodiantur per Angelos.

Deus p̄ Angelos operatur.

Ad secundum dicendum, quod Angelus agit intellectualiter, id est, agit per intellectum. sed actio intellectualis est duplex, vna: quæ est in ipso intellectu, & hoc non determinat sibi locum, immo magis abstrahit a loco, & a mundo. quia, vt dicit Augustinus 4. de Trinitate, in quantum aliquid æternum mente capimus, non in hoc mundo sumus.

Alia est autem intellectu alis operatio, quæ extendit se ad exteriorem naturam, prout Angeli agunt aliqua circa nos, vel circa phantasmata nostra, vel circa aliquod corpus mouēdo ipsum: & talis operatio Angeli licet sit ab intellectu ei⁹, oportet, q̄ determinet sibi locum, sicut determinat sibi res illa, circa quam agit.

Ad tertium dicendū, quod missio diuinæ personæ potest sufficere ad quęcunque agenda, sicut & ipse Deus potest sic sufficere, quia persona diuina missa Deus est. Propter quod sicut Deus posset per se immediatè facere, tamen vt non sint superuacua opera sapientiæ suæ, vult cōmunicare suis creaturis, quod agant. sic licet persona diuina missa posset omnia facere, non tamen per talem missionem vult Deus actionem, & dignitatē tollere à creaturis suis: sed aliqua facit Deus,

Deus, & diuina persona missa per se ipsam : aliqua per ministros suos, & per creaturas suas.

Ad quartum dicendum, quod cœlum Empyreum locus est pertinet ad dignitatem Angeli secundum congruitatem: non, quod aliquid recipiat Angelus ab huiusmodi cœlo, propter quod quando non est in huiusmodi cœlo Angelus, nihil deperit sibi. Congruum est enim, quod superiores spiritus, sicut sunt Angeli beati, sint in supremo corpore: cuiusmodi est cœlum Empyreum: propter tamen aliquas rationabiles causas iam superius tactas aliqui de illis angelis mittuntur ad nos, ut ministrent nobis. quod cum sit, nihil deperit ipsis Angelis, quia non sunt minoris potentie, nec debitoris contemplationis, cum sunt hic nobiscum, quam cum sunt in cœlo. Sicut ponitur familiare exemplum de Magistro in cathedra, quia congruum est ipsum esse in tali loco: tamen cum est extra cathedram nihil deperit ipsi Magistro, quia cathedra nihil conferebat sibi.

Ad quintum dicendum, quod Angeli in suo ministerio principaliter ministrent Deo, quia in hoc exequuntur diuinum mandatum: nobis autem non ministrent principaliter, sed secundario: ex qua ministratio non sunt proprie inferiores omnibus, quibus ministrent in aula regis, quia hoc non faciunt ad imperium eorum, sed ad imperium regis.

RESOLVTIO.

Missione interiori Angeli mittuntur omnes : exteriori autem inferiores tantum.

Angeli an omnes mittantur.

Ad id autem, quod querebatur: Vtrum omnes Angeli mittantur: potest distinguere de missione: quia, ut dicebatur, duplex est missio angeli. Vna cum mittitur vbi non erat. Alia, qua mittitur qualiter non erat, vel quod idem est, vna est missio angeli, qua mittitur exterius ad nos: alia qua mittitur ad alios angelos. Cum enim mittitur exterius ad nos: mittitur vbi non erat, sed cum mittitur ad alios angelos: mittitur qualiter non erat: non est autem dubium, quod cum à cœlo veniunt angeli in terram, & operantur aliqua circa nos, vbi prius non operabantur, nec erant, quod talis aduentus Angelorum ad imperium diuinum factus potest dici missio. Nam quicquid mutat locum, vel quicunque pergit de loco ad locum ad imperium alterius, ille potest dici missus ab eo, sed cum vnus angelus illuminat alium, vbi non oportet esse aliquam mutationem loci, dubium esse posset: Vtrum tale quid posset dici missio: sed, ut patuit, eo ipso, quod illam illuminationem operatur Deus in angelo inferiori per superiorem, dicitur mittere angelum superiorem ad inferiorem: non quod mittat eum

A vbi non erat, sed qualiter non erat: quia cum prius non esset illuminans inferiorem: incipit postea sic esse illuminans. Cum ergo queritur: Vtrum omnes Angeli mittantur, dici debet, quod nullus est, qui non mittatur altero istorum duorum modorum. Nullus est enim, qui non mittatur, vel ad nos, & vbi non erat: vel ad alios angelos, & qualiter non erat. Propter quod illud verbum Apostoli ad Hebr. Omnes sunt ad ministratorij spiritus in ministerium missi: propter eos, qui capiunt hereditatem salutis: vno modo posset exponi de vtroque modo missionis, quia nullus est, qui non mittatur aliquo istorum duorum modorum. & hoc propter salutem nostram, quia quod superiores illuminant inferiores de gubernatione mundi: hoc est propter salutem electorum. Sed licet hæc sit quedam veritas: non tamen hoc querit proposita questio. Non enim querit de missione illa, quæ fit ad angelos, sed de missione exteriori, quæ fit ad nos. Vtrum secundum huiusmodi missionem exteriorem omnes mittantur.

Hebr. 1.

B Et quia videntur in hoc esse contrarie sententie, quia in Daniele scribitur, quod aliqui ministrent, aliqui assistunt. Ad Hebr. dicitur: Omnes sunt ministratorij spiritus in ministerium missi. Ideo, ut habetur in littera, quidam has controuersias concordare volentes, distinxerunt inter assistere, & mitti: ex officio, & ex suborta causa. Ex officio enim quidam sunt assistentes, quidam ministrantes, secundum quod dicitur in Dan. Sed ex suborta causa, ut aiunt, nullus est, qui non ministret: nullus est, qui non mittatur huic inferius, quantumcunque sit de supremo ordine. Nam ad Esai. ut habetur Esai. legitur missus vnus de Seraphin, cum tamen ille sit ordo supremus. Et hoc modo secundum sic dicentes loquitur Apostolus: Omnes sunt in ministerium missi: non ex officio, sed ex suborta causa. Sicut videmus hic inferius, quod Reges, & Principes habent aliquos, quorum officium est discurrete, & voluntatem Regis alijs annunciare: nihilominus tamen ex aliqua causa suborta contingit aliquando, quod maiores de curia mittantur, & destinentur: immo etiam contingit aliquando ipsos Reges, & Principes ire ad locum aliquem: si sit negotium valde arduum. Sic, ut aiunt, est in proposito, quod ex officio mittuntur inferiores: ex suborta causa mittuntur aliquando quantumcunque superiores, propter valde arduum negotium mittuntur etiam ipsæ diuinæ personæ.

Esai. 6.

C Sed hæc positio non videtur rationalis. Nam de missione Angelorum, quod mittantur ad aliquod negotium hi, vel illi: non nisi triplex causa esse potest: videlicet ordo Angelorum: ipsi angeli, & nos, ad quos fit talis missio: Vel hoc ergo fit propter ordinem Angelorum missorum, vel propter ipsos angelos missos, vel propter nos, ad quos fit talis missio.

Angeli summi cur ad homines mittantur.

Propter ordinem quidem Angelorum missorum. Aegid. super ij. Sent. Vtrum,

rum, non potest hoc contingere, quod ipsi supremi Angeli ad nos mittantur, quia hoc non est ordinem Angelorum statuere, sed magis est huiusmodi ordinem tollere. Nam lex, & ordo diuinitatis est, ut supra diximus, reducere infima in suprema per media. Cum ergo inferiores Angeli sint medij inter nos, & Angelos supremos, quod homines electi reducantur ad illam societatem Angelicam: hoc fiet non per superiores, sed per inferiores Angelos ad nos missos. In ipsis enim missionibus, quod mittantur isti, vel illi Angeli, causa est ordo, ut quod ad annuncian- dum minora mittantur angeli, ad annunciandum maiora Archangeli. Congruum enim est, quod sicut est ordo in negocijs: ita sit ordo in nuncijs, ut annunciationes, & negociationes minores fiant per Angelos, maiores per Archangelos: sed, quod ipsi supremi mittantur ad nos, & quod non sint aliqui ita supremi, qui ad nos non descendunt, non est Hierarchias, & ordines Angelorum statuere, sed magis est huiusmodi ordines confundere. non ergo huiusmodi causa, quod sic mittantur Angeli supremi, poterit esse ordo Angelorum missorum.

Nec etiam esse poterunt tali causa ipsi Angeli missi, ut dicatur, quod ideo mittuntur superiores, quia per inferiores tale quid fieri non potest. quia omnia hæc agenda per Angelos fieri possunt per inferiores. Possunt enim aliqua fieri per diuinas personas, quæ non possunt fieri per Angelos, sed de his, quæ possunt fieri per Angelos: non oportet, quod mittantur superiores. Videmus enim, quod vnus Angelus mouet totam octauam sphaeram, ubi sunt tot stellæ: quarum quælibet dicitur esse maior tota terra. Cum ergo non fiant missiones Angelorum nisi propter electos, & cum non inhabitetur de terra, nisi quarta pars, nec illa etiam habitetur tota: modicum est illud: considerata Angelorum potentia, per quos fit talis missio. Rationale est enim, quod motores cælorum sint inferiores angeli, quia semper infima supremorum attingunt suprema infimorum. Inferiores ergo Angeli attingunt superiora corpora, i. cælus. Si ergo inferiores Angeli mouent ipsos cælus: non oportet, considerata Angelorum potentia, quod ad agendum tam modicum quid, sicut id quod agitur circa nos, qui tam modicum de terra occupamus: quod mittantur superiores Angeli. Probabile est enim, quod excellentiores sint angeli, qui mittuntur ad nos, quam qui sunt motores cælorum. Nam motionem cælorum poterimus reducere in ordinem naturæ, ut quod substantiæ spirituales tanquam excellentes creaturæ: moueant corpora supercælestia tanquam excellentia corpora. Vnde & Philosophi nihil considerantes de ordine gratiæ, posuerunt intelligencias motrices orbium. Sed missio Angelorum ad nos reducit in ordinem gratiæ, qui est excellentior, quam ordo naturæ. Ideo non est inconueniens, quod excellentiores sint Angeli, qui mittuntur

Ad nos, quæra motores cælorum: non tamen oportet, quod illi sint omnino supremi, quia hoc esset istum ordinem gratiæ peruertere, cum potissimè ordo gratiæ debeat ordinatè fieri, ut de his, quæ spectant ad ordinem gratiæ, & ad salutem electorum: superiores immediatè illuminentur à Deo. & hoc patefaciāt inferioribus medij, & medij missi ad nos, iuuent nos ad huiusmodi salutem consequendam. Ex parte ergo ordinis, ut dicebamus, non arguitur propositum, quod omnino superiores Angeli ad nos mittantur, nec etiam ex parte ipsorum Angelorum, ut quod ideo hoc fiat, quia non nisi per omnino superiores talia fieri possint, quia si quasi per omnino infimos Angelos etiam ipsi cæli mouentur: non oportet, quod sint omnino supremi, qui ad nos mittuntur Angeli, sed non de ordinibus omnino supremis. De quibus autem ordinibus omnino mittantur, & de quibus non est per superius habita declaratum.

B Sed sicut, nec ex parte ordinis, nec ex parte Angelorum missorum: potest accipi causa, quod omnino supremi angeli ad nos mittantur. Sic etiā non potest accipi talis causa ex parte nostra, ut dicamus hæc sic fieri, quia sic nobis expediat, ut sicut communiter ponitur, quod sunt miracula propter nos, & sic multoties præter consuetum cursum naturæ, ut nos ducamur in admirationem, & stuporem, & sic ducti facilius conuertamur, quia ordo naturæ est nobis notus, & ideo cum prætermittitur talis ordo statim ob stupefacimus, & obstupefacti admiramur, & admirantes facilius conuertimur. Sed si missio Angelorum innititur ordini gratiæ, ut propter electos, & propter consequendam gratiam in præsentia, & gloriam in futuro, & ut iuuemur, & manuducamur ad hæc habenda, fit ad nos missio Angelorum, si ordo debitus in talibus hoc requirit, quod mittantur ad nos inferiores, non superiores: non oportet, quod propter nos miretur huiusmodi ordo, ut quod mittantur ad nos etiā ipsi superiores, ex qua missione admirantes, & obstupefacti facilius conuertamur, quia non est nobis sic nota missio Angelorum, sicut est nobis notus ordo naturæ. Immutatio ergo ordinis naturæ, sicut fit in miraculis, propter nos, ut admiremur, multoties facta est: sed cum nobis non sit nota missio Angelorum, non oportet, quod propter admirationem nostram ordo huiusmodi immutetur.

RESP. AD ARG. DVBI. I.

Ad primum dicendum, quod Angelus missus ad Esai. secundum Dionysium fuit de inferioribus Angelis, sed ratione officij dictus est Seraphin, quia missus fuit ad incendenda labia Esai. & Seraphin interpretatur incendens: ideo ratione operis, quod agebat, dictus est Seraphin, id est incendens. Vel possumus dicere, quod inferiores

Idem supra.

* Stella quæ libet octauæ sphaeræ est minor tota terra idem ferè supra d. 2. q. 2 ar. 1 d. 10. q. 2 & d. 14. q. 3 ar. 1.

* Terræ habitatio quarta pars, & minima idem in principio dist. 11.

riores Angeli agunt, quæ spectant ad salutem electorum: prout de illis illuminantur à superioribus, & quia hoc agunt in virtute superiorum: ideo, quæ inferiores agunt, possunt superioribus attribui. Angelus ergo, qui volauit ad Esai. fuit de inferioribus Angelis. Dicitur tamen ad Esai. volasse Seraphin, & opus quod fecit ille Angelus inferior attributum est ipsi Seraphin, quia ea, quæ sunt inferiorum, vt diximus, attribui possunt superioribus, in quorum virtute agunt.

Ad secundum dicendum, quod omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi: loquendo de missione exteriori, & interiori, siue de missione, quæ fit ad Angelos, & ad nos. Nam nulli sunt Angeli, qui non mittantur: quia, vel mittuntur qualiter non erant, cum illuminant inferiores Angelos, quos prius non illuminabant: vel mittuntur, vbi non erant, cum mittuntur huc inferius ad nos, vt nos iuuent ad consequendam salutem nostram. Vel possumus dicere, quod cum dicit Apostolus: Omnes sunt administratorij spiritus: non loquitur de omnibus Angelis simpliciter, sed de omnibus, qui mittuntur huc ad nos, qui iuuant nos ad consequendam hæreditatem salutis nostræ, inter quos Angelos computant Angeli, per quos data est lex vetus. Vult enim Apostolus, vt communiter ponitur, per illud verbum assignare excellentiam legis nouæ, quæ data est per filium, ad legem veterem, quæ data est non per Angelos assistentes, sed per Angelos, qui mittuntur huc ad nos, qui omnes sunt administratorij spiritus.

Ad tertium dicendum, quod diuinæ persone mittuntur non eodem modo sicut mittuntur Angeli, quia non mittuntur vbi non erant, sed solum qualiter non erant: non mittuntur per aliquam mutationem sui, sed solum per mutationem eorum, ad quos mittuntur: ita, quod nihil minoritatis, vel indignitatis est in persona missa respectu non missæ: ita, quod filius in eo, quod Deus, & etiam Spiritus sanctus, qui mittuntur à Patre: in nullo sunt minores, vel indigniores eo. Sed non sic est de Angelis, quia & mittuntur, vbi non sunt. quod non est sine mutatione eorum: & etiam cum mittuntur qualiter non sunt, fit per aliquam mutationem factam in eis: immo, cum nos loquamur de Angelis ministrantibus, qui mittuntur, vbi non sunt; hoc non fit sine mutatione facta in ipsis. & qui tales sunt, non sunt tantæ dignitatis, sicut sunt assistentes. Data est ergo differentia inter personas diuinas, & Angelos. quia personæ diuinæ non incipiunt esse vbi non erant, sed solum qualiter non erant, non per mutationem sui, sed per mutationem aliorum, Angeli verò incipiunt etiam esse, vbi non erant: non solum per mutationem aliorum, sed etiam per mutationem sui.

Sed si quærat: Vtrum personæ diuinæ possint incipere esse etiam, vbi non erant; dici potest, quod personæ diuinæ, quantum ad res crea-

tas cum sint vbique: non possunt incipere esse, vbi non erant, sed solum qualiter non erant. Sed quantum ad res creandas, vt si de nouo fieret aliquid ex nihilo: & potissimè, si crearetur aliquid de nouo per se existens: Hoc posito: inciperent diuinæ personæ esse etiam vbi non erant, quia in nihilo Deus esse non potest, cum ipsum nihil non sit susceptiuum alicuius influentiæ, sed tamen si hoc esset, non fieret per mutationem Dei, sed solum per mutationem creaturæ de nouo creatæ: in quo semper diuinæ personæ differunt ab Angelis, & ab omnibus creaturis, quæ secundum, quod huiusmodi: possunt incipere esse etiam, vbi non erant per mutationem sui, sed de hoc in Prologo, quem faciemus super tertio aliquid dicemus.

Ad quartum dicendum, quod omnes dicuntur Angeli, & omnes dicuntur nuncij, quia omnes nunciant diuinam voluntatem: quia, vel eam nunciant ipsis Angelis, quod faciunt superiores, & assistentes: vel eam nunciant nobis, quod faciunt Angeli inferiores, & ministrantes.

Pollicetur se scripturæ super 3 lib. sent. & scripsit, sed liber integer non inuenitur.

RESOLVTIO.

Angeli ministrantes à diuina contemplatione non retardantur, cum contemplatio ipsa sit causa, & ratio ministeriorum, quæ cum exercent, in arte illa diuina contemplantur.

Id id autem, quod quærebatur: Vtrum Angeli ministrantes retardentur à contemplatione Dei: Dicendum, quod, vt communiter ponitur, administrantes in nullo retardantur à contemplatione Dei, quia quando aliquid est ratio, & causa alicuius operis, vel alicuius actus: illud non impedit illum actum, immo simul stat cum illo actu: vt si visio lucis est ratio visionis coloris, visio lucis non impedit visionem coloris: immo simul stat visio huiusmodi cum visione illius: immo nisi esset lux perfusa coloribus; nullo modo viderentur colores. Sic & in proposito: contemplatio Dei est ratio, & causa ministeriorum, quæ exercent Angeli hic inferius, quia secundum, quod contemplantur in Deo, & sicut vident in illa arte diuina, sic agunt hic inferius. Sed si in omnibus actionibus, vel in omnibus, quæ hic inferius agunt, dirigerentur Angeli: solum per ea, quæ cognoscunt in proprio genere, sufficiens esset hæc communis responsio. Nam si quis ad hoc opus, quod est scribere, dirigitur per visum: nullo modo bene argueret, qui diceret, quod non possumus simul videre, & scribere: immo cum scribimus, oportet, quod simul, & videamus, cum non scribamus, nisi videndo. Sic & si in cantu dirigimur per auditum discernendo notas: oportet, quod & canendo utamur auditu, quo iudicamus de notis. Ita & in proposito: si non dirigimur per intellectum, sed per intellectum, ut dicitur in Prologo, sententia. Vnde 2 guntur

Deus non incipit esse vbi non erat, sed qualiter non erat.

Angelorum
pugna sem-
per est ad
voluntatem
Dei adim-
plendam. Vi-
de Olxoh.
2. sent. q. 4.
ad 7. arg. de
fugis infra
d. 1. art. ult.

Tomo 1.

Angelorum
cognitio
Matutina,
Meridiana
& Vesperti-
na.

guntur Angeli in suis ministerijs nisi per ea, quæ cernuntur in diuina arte: oportet, quod simul videant artem illam, cum ministrant. Sed, ut iam tetigimus, multa agunt Angeli circa custodiam nostram, ad quæ diriguntur per ea, quæ cernunt in proprio genere. Nam ut infra patebit: inter Angelos ipsos est pugna, quia ut habetur in Dan. Princeps Persarum restitit Angelo Gabrieli; qui volebat liberationem Iudæorum 21. diebus, & si ea, quæ volebat Gabriel Princeps Iudæorum, & alius Angelus Princeps Persarum: fuissent visa in vna, & eadem arte: non obuiassent sibi inuicem, nec vnus restitisset alteri: & ideo, ut infra patebit, dicere possumus, quod quilibet Angelus bonus vult adimplere voluntatem Dei, sed non semper est eis nota diuina voluntas, nec semper vident in illa diuina arte, quid Deus velit. ideo cum rationabiliter per ea, quæ vident in Deo, vel per ea, quæ vident in proprio genere, possunt aliqua coniecturari de diuina voluntate, sic exercent opera sua, ut Princeps Persarum impediēbat liberationem Iudæorum, quia fortè tunc multi erant mali inter Iudæos, & ex hoc dictabat intellectus eius, quod non essent digni liberatione. Vel fortè, quia videbat, quod per moram Iudæorum inter gentes Persarum, Gens Persarum incitabatur ad bonum, nolebat liberationem Iudæorum. E contra autem, quia Gabriel videbat inter Iudæos, multos esse bonos, & quia videbat, quod dignum erat, orationes Danielis exaudiri, qui orabat pro tali liberatione, volebat liberationem ipsorum. Vterque ergo in his, quæ agebat, aliquantulum dirigebatur proprio motu: ideo poterant esse discordes, & fuerunt discordes: donec in ipsa arte diuina viderunt, quid esset agendum, & donec Deus reuelauit eis voluntatem suam de liberatione Iudæorum. Si ergo in his, quæ agunt circa nostram custodiam aliquando diriguntur angeli proprio motu: non est sufficiens communis ratio, quod ideo angeli à contemplatione Dei non retardantur cum ministrant nobis. quia illa contemplatio est causa, ratio, & exemplar ministeriorum, quæ agunt, quia, ut patet in multis eorum actionibus, aliquando diriguntur proprio motu. Ideo si plene volumus videre: Vtrum ministrando retardentur à diuina contemplatione, videndum est: Vtrum cum diriguntur proprio motu, & cum agunt per ea, quæ cognoscunt in proprio genere, retardentur à diuina contemplatione. Quod Augustinus 4. super Genes. ad litteram planè determinat, volens quod angeli simul contemplantur æternitatem Creatoris, & simul in proprio genere cognoscant creaturas, & simul ex hoc surgant in laudem Creatoris. Vnde ait, quod simul hoc torum faciunt, simul habent diem, i. meridiem, simul habent vespem, & mane. Simul enim habent Angeli cognitionem Meridianam, siue Diurnam: prout cognoscunt res in verbo: & cognitionem Vespertinam, prout cognoscunt res in proprio genere: & Matutinam, prout ex hoc surgunt in laudem Crea-

Aris. In nullo enim vnus impedit aliud: immo vnus iuuat ad aliud. Nisi enim cognoscerent res in proprio genere, & nisi haberēt intellectū plenum formis: nunquā cognoscerent res in verbo: & per ea, quæ cognoscunt in verbo, in nullo impediuntur à cognitione eorum, quæ cognoscunt in proprio genere: immo talia clarius vident in verbo, quia ut Augustinus ait 11. de Ciuitate Dei, Angeli ipsam creaturam, ac etiam se ipsos melius vident in sapientia Dei, tanquā in arte, qua facta est, quā in ipsa creatura, vel in seipsis, i. quā in proprio genere. Dato ergo, & per ea, quæ vident in proprio genere: moueantur ad agendum aliquid: non tamen propter hoc eorum actiones, & ministeria impediūt contemplationem Dei, quia simul stat visio in proprio genere: prout ea, quæ vident in proprio genere, clarius vident in ipso Deo.

B Aduertendum tamen, quod ratio facta non sufficienter concludit, quod in omnibus suis ministerijs non regulentur Angeli per contemplationem Dei. Nam si mouentur proprio motu ad aliquid agendum: ille proprius motus innititur alicui visioni. Nam ideo mouentur ad sic agendum, quia aliquid vident, seu aliquid contemplantur: vnde rationabiliter coniecturant, quod sit voluntas Dei, quod ita debeant agere. Sed si dicatur, quod cum mouentur proprio motu: hoc fit per ea, quæ vident in proprio genere. Dicemus, quod illa eadem, quæ vident in proprio genere, clarius & aduertius vident in Deo. Si ergo ad sic agendum regulantur per ea, quæ vident in proprio genere: multo magis regulantur per ea, quæ vident in Deo: & quia vtroque modo vident, & vtroque modo aliquantulum mouentur ad operandum, & ad agendum: ideo non est superuacuum videre: Vtrum ministrando retardentur à tali contemplatione, prout in eorum ministerijs aliquantulum diriguntur, vel prout eorum ministeria vident, & cernunt per ea, quæ cognoscunt in proprio genere. quod est querere: vtrum visio in proprio genere in aliquo retardet, vel impediat contemplationem in verbo.

C Possumus autem tripliciter declarare, has visiones in nullo se inuicem impedire: prout huiusmodi visiones ad tria comparari possunt: vel ad ipsum subiectum, in quo sunt, ut ad angelū: vel ad seipsas, vel ad suas radices, & ad ea, quibus innituntur: ut quia vna innititur naturæ, altera gratiæ.

D Primum autem sic patet: Nam Angelus in vtraque visione non similiter se habet, quia in visione in proprio genere se habet, ut agens: sed in visione in verbo magis se habet, ut quid patiens. in visione etiam in proprio genere se habet intentio Angeli, ut præueniens, saltem natura: in visione in verbo magis, ut cōcomitans. Imaginabimur enim, quod in visione in proprio genere Angelus habet speciem apud se. Et si intentionem voluntatis nunc se conuertit super hanc speciem, nunc super illā: & sicut se cōuertit, sic intelligit.

Tomo 1.
cap. 29.

Angelus non
eodem modo
res in proprio
genere, & in verbo
cogno-
scit.

telligit, habet se ergo Angelus in tali intellectu-
ne, ut agens, prout per intentionem voluntatis
nunc se convertit super hanc spem, nunc super il-
la: & sicut se convertit, sic intelligit. Ipsa etiā in-
tentio voluntatis in tali intellectu se habet, ut
præueniens saltem natura: prout intelligitur An-
gelus prius per intentionem voluntatis se con-
vertit super speciem aliquam, quam, quod intelli-
gat per illam, sic ergo intelligit Angelus res in
proprio genere. Sed cum intelligit res in Deo,
vel cum intelligit ipsum Deum, non se habet si-
cut agens, sed magis sicut patiens: & sua intentio
non se habet, ut præueniens: sed magis, ut con-
comitans. Imaginabimur enim, quod ipsa essen-
tia diuina existens in Angelo: causat visionem sui
ipsius in intellectu eius. Non enim est, quod An-
gelus per intentionem voluntatis tribuat aliquā
qualitatem essentiae diuinæ, & quod sic per in-
tentionem voluntatis se convertat super essentiam
diuinam, ut intelligat eam, sicut se convertit su-
per speciem, ut intelligat per ipsam. Sed Deus ab
initio creationis Angelorum semper fuit intimus
Angelis; non tamen in sui initio Angeli viderunt
Deum per essentiam, quia non habuerunt intel-
lectum sufficienter dispositum, quod posset sus-
cipere actionem illam diuinæ essentiae, quæ est
ius visio, sed Deus in Angelis bonis disposuit,
& preparauit eorum intellectum ad suscipiendā
huiusmodi actionem: & causauit, & continuè
causat intellectum, & visionem sui ipsius in
intellectu eorum. quia ergo visio Dei innititur
actioni Dei: prout Deus causat visionem sui ip-
sius in intellectu Angeli: visio autem in proprio
genere innititur actioni ipsius Angeli: prout An-
gelus nunc se convertit super hanc speciem, nunc
super illam: ideo tales actiones se non impediunt.
quia cum Angelus agit actionem suam, non im-
peditur Deus, quin possit agere suam: vel cū An-
gelus agit actionem suam, vel cum est agens re-
spectu sui, non impeditur, quin possit esse pa-
tens respectu Dei. In actione ergo Angeli, ut di-
cebamus: prout intelligit res in proprio genere:
intentio voluntatis eius se habet, ut præueniens,
sed in visione Dei magis se habet, ut concomi-
tans, & ut consequens: prout Deo imprimente
visionem sui ipsius in intellectu Angeli, Ange-
lus effititendus, & attentus ad visionem illam, &
complacet sibi in ea. Si bene ergo consideretur,
secundum quem modum sunt in Angelo istæ vi-
siones. patet eas non habere repugnantiam ad
inuiem: immo aliquid simile utrique visioni in-
uenimus in cognitione secundum proprium ge-
nus. Nam Angelus aliter cognoscit se, aliter co-
gnoscit alia, quamuis tam cognitio sui, quæ a
suis dicitur esse secundum proprium genus.
Nam se se cognoscit, prout essentia sua est præ-
sens intellectui suo, & causat intellectum sui
ipsius in eo. Ideo ab ipso intelligere nunquam ces-
sat, quia semper sua essentia est sic præsens suo
intellectui, & semper est sic causans huiusmodi
actionem. Sed alia à se cognoscit, prout se con-
uertit supra species eorum, Ab huiusmodi au-

Angelus
quo se, & a-
lia simul co-
gnoscit.

A tem intelligere aliquando cessat Angelus, quia
prout intelligit aliqua per aliquam speciem: po-
test cessare ab illa intellectu, conuertendo se
super aliam speciem. In intelligere ergo per spe-
ciem aliquam, intentio Angeli est præueniens:
intelligere se per essentiam, intentio Angeli est
quasi concomitans, & quasi causans, prout essen-
tia Angeli causat intellectum sui ipsius in in-
tellectu eius. Angelus .n. est attentus, & intentus ad
intellectionem illam, & complacet sibi in ea. Si-
cut ergo hæ duæ intellectuones se compatiuntur,
quia simul intelligit Angelus se per essentiam, &
alia per speciem, sic illæ duæ visiones simul stan-
tes in nullo se impediunt, quia simul intelligit
Angelus res in verbo, & in proprio genere.

B Sed dicet aliquis, quod simul potest stare
visio rerum in verbo, & visio rerum per spem. quia
vna est per essentiam verbi, alia est per species rerum.
Sed visio rerum in verbo, vel visio ipsius Dei, &
visio Angeli, prout videt, & cognoscit se, simul
stare non potest. quia utraq; est per essentiam rei in
se: nam Angelus videt Deum per essentiam Dei,
& cognoscit se per essentiam sui: & quia istæ visio-
nes eodem modo se habere videntur: vna erit impe-
ditiva alterius.

Dubitatio.

C Sed dicemus has actiones esse à diuersis agen-
tibus, & esse alias, & alias: nec est inconueniens;
vnum, & idem patiens ab alio, & alio agente simul
pati aliam, & aliam actionem: ut aer simul cale-
fit ab igne, & illuminatur à Sole: & si de ipsa il-
luminazione vellemus loqui: vnus, & idem aer
à diuersis luminibus simul aliam, & aliam illu-
minationem suscipit. Sic & essentia Dei imprimi-
t intellectu suam in intellectu angeli, &
essentia angeli simul imprimi intellectu suam
in eodem intellectu: & etiam intentio voluntatis
mediante specie, supra quam se convertit: intel-
lectionem rerum imprimi in tali intellectu: &
hæ intellectuones, quia sunt variæ, & diuersæ, &
sunt causatæ à diuersis agentibus, ideo repugnan-
tiam ad inuicem non habent.

Solutio.

D Secundo huiusmodi intellectuones possunt
comparari ad seipsas, secundum quam compara-
tionem magnā diuersitatē habet: & quia in vno,
& eodem subiecto non possunt esse plura eiusdem
rationis. Sed non est inconueniens esse ibi plura diuer-
sarum rationum: id est huiusmodi intellectuones, & visiones,
nec obuiant sibi, nec habent repugnantiam ratione
intentionis voluntatis: cum intentio voluntatis
non se habeat ibi eodem modo, nec ratione agē-
tium, cum fiant à pluribus agentibus, nec etiam
habent repugnantiam ad inuicem ratione sui, quin
possint esse simul in eodem subiecto, quia cū sint
diuersarum rationum, simul in eodem subiecto
esse possunt.

Tertio possunt huiusmodi visiones comparari ad suas
radices, & ad ea, quibus innituntur. quia visio re-
rum in verbo innititur gratiæ: visio in proprio ge-
nere innititur naturæ. Sicut ergo gratia non
repugnat naturæ, sed stat simul cum natura,
& perficit naturam: sic visio rerum in ver-
bo non repugnat visioni in proprio genere,
Aegid. super ij. Sent. V u 3 sed

sed constat simul cum tali visione, & potest dici perfectio huiusmodi visionis: prout illas easdē res, quas vident Angeli in proprio genere; perfectiori modo vident in verbo. Angeli ergo in ministrando nobis, & in agendo circa nos opera, si regulantur circa talia opera per contemplationem, quam habent in verbo: non impediuntur a tali contemplatione: sicut ministrando non impediuntur a tali contemplatione: immo nō possent ministrare, nisi contemplarentur, sicut ponebatur exemplum, quia non possumus scribere nisi regulemur per visum: ideo cum scribimus, oportet nos continuē videre. Si verō quis dicat, quod in talibus actionibus regulātur Angeli per ea, quę vident in proprio genere, ex hoc nō oportet Angelos sic agendo, & ministrando impediri a contemplatione Dei, quia visio in proprio genere in nullo impedit contemplationem Dei,

RESP. AD ARG. DVB. II.

Primum dicendum, quod non est simile de Angelis, & de nobis, quia nos non intelligimus, nisi vno modo: conuertendo nos ad phantasmatra, sed Angelus aliter intelligit creaturas, quia intelligit eas per speciem: aliter se, quia per essentiam propriam: aliter Deum, quia per essentiam Dei: Ideo in Angelis vna huiusmodi intellectio non impedit aliam, sed simul intelligit Deū per essentiam Dei, & se per essentiam propriam, & alia per speciem. Dato ergo, quod in ministrando regularetur per ea, quę cognoscit in proprio genere: non propter hoc retraheretur a contemplatione Dei. Vel possumus dicere, quod omnia, quę videt Angelus in proprio genere, clarius videt in diuina Sapientia: ideo in omnibus suis agendis potissimē regulatur per diuinam Sapientia. Sicut ergo cum homines per artē aliquid agunt, simul contemplantur in arte regulas agendorū, & per illas agunt, vel simul contemplantur huiusmodi regulas, & opus, quod faciunt per ipsas. cum vnum sit ratio alterius. Sic multo magis: & Angeli, simul contemplantur regulas agendorum in diuina Sapientia, & cognoscent ea, quę sunt ab eis agenda, & operabuntur illa.

Ad secundum dicendum, quod, vt diximus, Angelus in cognitione Dei, & in contemplatione eius magis se habet per modum receptionis, quā actionis. Sicut enim Luna simul recipit lumen Solis, & ex huiusmodi lumine recepto illuminat alia, & agit in alia: sic & Angeli simul possunt contemplari Deum, & recipere lumen diuinum, & possunt illuminare nos, & agere circa nos.

Ad tertiū dicendū, qđ Angelus agēdo, & ministrando, nō impeditur a contemplatione, quia contemplatio est ratio agēdi, & ministrandi: sed intendere per sensum circa agibilia non est in nobis rō contemplandi: immo est magis ratio a contemplatione distrahendi. Vbi autem vnum esset ratio aliterius, simul staret vnum cum alio,

QVÆSTIO III.

De Angelorum locutione.

CIRCA tertium autem i circa locutionem Angelorum primo queritur: Vtrum idem sit locutio Angelī, & cogitatio.

ARTIC. I.

An Angelorum locutio, & cogitatio sint idem. Conclusio est negativa.

Aegid. de cogn. Ang. q. 12. D. Bon. d. 10. art. 3. q. 1. Brul. d. 10. q. 5. Holkoth. 2. sent. q. 4.

videtur, quod sic, quia hoc est loqui: verba formare, & exprimere. Sicut ergo nos corporaliter loquimur per verba corporalia: ita Angeli intellectualiter loquuntur per verba intellectualia. Sed tūc Angeli verba intellectualia formant, cum actu cogitant, ipsa ergo eorum cogitatio est eorum locutio.

Præterea Augustinus 15. de Trin. ait, quod nos dicimus locutiones cordis esse cogitationes.

Præterea: idem eodem libro, & capitulo exponēs illud Euāgelij: Cogitabat intra se, dicēs. cōcludit ex hoc, quod cogitationes cordis locutiones sunt. Si ergo secundum intellectum nostrum locutiones intellectuales sunt ipsę cogitationes: Angelus qui intellectualiter loquitur: locutiones eius erunt ipsę cogitationes.

Præterea Aug. 15. de Trin. ait, qđ verbum nostrum internum, quod non habet sonum, & qđ non est alicuius lingue: potissimē est simile verbo diuino. sed Deus intellectualiter loquēs suo verbo dicit, quicquid dicit: ergo & nos cum intellectualiter loquimur verbis nostris in intellectu formatis dicimus, quicquid dicimus: par ratione. & Angeli, qui intellectualiter loquuntur hoc modo dicunt, quicquid dicunt: sed, vt tactum est, huiusmodi verba formare est idem, quod cogitare: ergo, &c.

IN CONTRARIUM est, quia cū vnus Angelus non videat cogitationes alterius: percipiat autem eius locutiones: ergo, &c.

Præterea locutiones nostrę sunt manifestationes, & expressiones cogitationum: ergo & in Angelis locutiones non erunt ipsę cogitationes, sed erunt expressiones, & manifestationes cogitationum.

Tomo 5.
cap. 10.
Locutio cordis, quę.

Tomo 5.
cap. 14.

Dub. I. Lateralis.

An Angelorum locutio, & illuminatio sint idem.

Conclusio est negativa.

D. Tho. 1. p. q. 107. artic. 2. Tho. Arg. dist. 2. quæst. 1. artic. 4.

VTRUM autem quæritur circa locutionem spiritualement, siue circa locutionem spirituum: Vtrum huiusmodi locutio sit idem, quod illuminatio. Et vñ quod sic, quia Grego. 2. Mor. dicit, qd loquitur Deus ad Angelos Sanctos, eo, qd eorum cordibus occulta sua inuisibilia ostendit, & quid agere debeant in ipsa contemplatione veritatis legunt. sed sic loqui est Angelos illuminare. Ergo diuina locutio est quædam illuminatio. Pari ergo modo hoc erit in Angelis, qd locutio vnus angeli ad alios erit aliorum illuminatio.

Locutio dei ad Angelos quid.

Angeli ad Angelum clamare quid.

Angelorum lingua.

Præterea Dio. 10. c. de celesti Hierarchia, ait, qd clamare Angelum ad Angelum est, quoniam sanctas Theorgias, idest sanctas illuminationes primi secundis tradunt. Ipsum ergo clamare, & ipsum loqui Angelorum, vt patet per Dio, ad illuminationem referri debet.

Præterea Glo. super illo verbo 1. ad Corint. 13. Si linguis hominum loquar, & angelorum, ait qd lingue Angelorum sunt, quibus Angeli præpositi signant minoribus, qd de Dei voluntate sentiunt, sed hoc est illuminare eos, ergo &c.

IN CONTRARIUM est, quia non solum superiores Angeli loquuntur inferioribus, sed & inferiores loquuntur superioribus. Vnde quod dictum est in Esai. Quis est iste, qui venit de Edom, secundum Dio. 7. de ange. Hierar. fuit vox inferiorum Angelorum ad superiores Angelos. Si ergo inferiores loquuntur superioribus: cum non illuminent superiores, non erit idem locutio, quod illuminatio.

Præterea potest quis loqui alteri, quæ nota sunt ei, sed sic loquendo, non illuminabit eum, ergo &c.

Dub. II. Lateralis.

An Angelus alteri loqui possit, alijs non percipientibus.

Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 1. p. q. 107. artic. 5. Et 2. sent. d. 11. artic. 3. Et de Ver. 3. ar. 4. 5. & 7. Ric. d. 2. q. 3.

VTRUM autem quæritur circa locutionem: Vtrum vnus Angelus possit loqui alteri, absque eo, qd omnes alij sciant, & intelligant locutionem illam. Et videtur, qd non, quia secundum Grego. 2. Mora. differen-

A tia est inter locutionem nostram, & locutionem spirituum. quia non habemus obstaculum corpus, & ideo secretum nostræ mentis alienis oculis, quasi post parietem corporis stat. nisi ergo esset obstaculum corporis, vt videtur ibi innuere Grego. quilibet in alterius mente legeret, qd ibi esset: & quia tale obstaculum non habent Angeli, quilibet Angelus potest legere locutiones, quas format alius. Non ergo potest vnus Angelus loqui alij Angelo, nisi loquatur omnibus Angelis.

B Præterea secunda causa, quare homo potest loqui vni homini, quod non solum loquitur alij, est non solum quia obstaculum corporis impedit, ne alius videat locutiones mentis, nisi quatenus vult ei reuelare, sed etiam est huiusmodi causa localis distantia. Vnde sicut homo loquitur vni, & non alij, quia reuelat secretum suum vni, & non alij. Sic potest loqui vni, & non alij, quia non sic localiter distat ab vno sicut ab alio. sed cū locutiones Angelorum sint abstractæ ab hic, & nunc; localis distantia non poterit locutiones illas impedire. Non ergo poterit vnus Angelus loqui alij, nisi loquatur omnibus Angelis.

Præterea tertia causa, qd homo loquitur vni homini, & non alij, potest sumi ex ipsa attentione. quia ad locutionem suam est attentus, & intentus vnus, & non alius, sed Angeli semper sunt attentī, & intentī ad omnia, quæ fiunt. Omnes ergo angeli percipient locutionem cuiuslibet Angeli.

C **I**N CONTRARIUM est, quia non est potentior homo, quàm Angelus. sed potest homo loqui alteri homini absque eo, qd percipiat homo alius, ergo multo magis hoc poterit Angelus.

Dub. III. Lateralis.

An Angelus loquatur Deo. Conclusio est affirmatiua.

D. Tho. 4. p. q. 107. artic. 3. Et Iob. 4. Alber. magn. de locut. Aug. dist. 9. artic. 9.

VTRUM autem quæritur de eis, quibus loquitur Angelus, & primo quæritur: Vtrum Angelus loquatur Deo. Et videtur, quod non, quia loqui est aliquid alteri manifestare: sed Deo omnia sunt manifesta: ita, qd nihil potest sibi aliquis manifestare: & per consequens nullus sibi loquitur.

IN CONTRARIUM est, quia dicemus de Deo, qd ei omne cor patet, & sibi omnis voluntas loquitur. Et Iob 1. scribitur, qd Sathan respondit Deo, & per consequens locutus est Deo.

Si ergo omnis voluntas loquitur Deo: consequens est, qd Angeli loquantur Deo: & si malus Angelus loquitur Deo, multo magis loquitur ei bonus.